

Áll Polgári Iskolai
Tanárképző Főiskola

III.

Magyar és egyetemes
irodalom

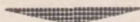
C.

Magyar szerzők.

R.293.sz.

ROZSGONYI MARGIT:

ROZSGONYI MARGIT: KÖLDJŐ KIRÁLYOK

SZEGED,

1939.

ROZGONYI MARGIT :

KOLDULÓ KIRÁLYOK

SZEGED,

1939.

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000809152

Felelős kiadó : Rozgonyi Margit

Árpád nyomda nyomása.

Nyomdáért felel Szittner János.

Az olvasóhoz.

A nemzeti szellemű irodalom leghathatósabb eszköze és leghatalmasabb tényezője a *nemzeti öntudat* kifejlesztésének, a *nemzeti önérzet* és *honfi-kötelesség* ápolásának.

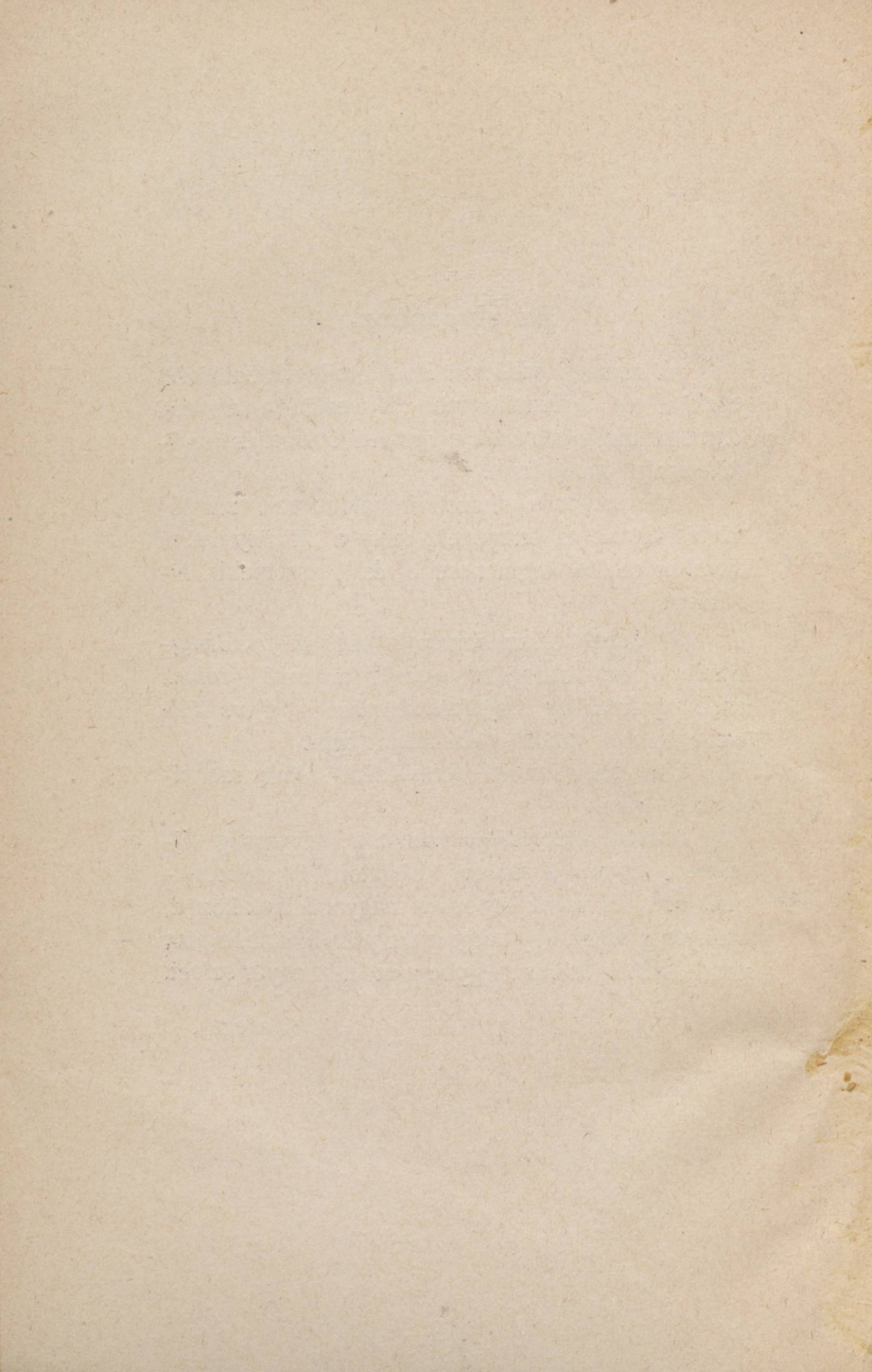
Mindenkor a nemzeti irodalom volt zászlóvivője annak az eszmének, mely a *közöny elleni harcban* találta legnemesebb és legszentebb hivatását.

A nemzet társadalmának felébredt felelősség-érzete s az önmagára eszmélt nemzeti geniusz ereje oly hatalom amellyel szemben a nyers túlerő soha sem tudott győzedelmeskedni.

E szerény művem fenti szent célok szolgálatában írtam.

Művem mécses akar lenni a magyarság éj-jelében, fegyver a jövőért folytatott küzdelmünkben. Erős és szent kapocs a magyar lelkek között, amely egy szent, egy nagy **magyar összefogás** gondolatában forraszt egybe minden magyar szívet.

A szerző.

Kérded, mi a költő,
— Dávid harsonája :
Megnyílnak az ősi
Kripták szózatára
S hős vitézi annyi
Sirba dőlt századnak
Fénnyel, dicsőséggel
Ujra feltámadnak.

KOLDULÓ KIRÁLYOK.

Valamikor réges-régen, abban az időben, amikor a boldogság nem az ábrándok világában, hanem az emberek szívében lakott, élt egy ember.

Ez az ember olyan gazdag volt, hogy senki sem tudta volna megmondani, még ő maga sem, hogy mennyije van.

Ha valaki gazdag, akkor hatalmas is: s ez az ember hatalmas volt. Olyan hatalmas, hogy megtehetett mindent, amit csak akart. Egyetlen szavára megmozdultak a hegyek, a tengerek vizei elhagyták medreiket, s a nap megállott útjában.

De tudott is ő mindent, pedig abban az időben a tudományt nem könyvekből tanulták.

Mind e javak s egyéb földi kincsei mellett volt ennek az embernek még egy másik kincse is, s ez a jó szíve volt.

Manapság bizony egy kissé bajos megérteni, hogyan lehet valaki gazdag is, meg jószívű is egyszerre.

Pedig így volt.

Jó volt ő véghetetlenül. Szívének jósága olyan volt, mint az áldó napsugár, amely fölkeresi a gazdagok palotáit s ragyogó, tiszta fényével megszégyeníti hamis csillogásukat. Fölkeresi a szegények

kunyhóit s glóriával övezi alázatos, szerény homlokukat.

Megcsillan a hegyek büszke ormán, megvilágítván kopárságukat s ott örül a völgyek ölén a szerény kis virágokkal s rácsókolja az élet ragyogó hímporát illatos, szüzi kelyheikre.

Ő is így tett.

Meglátogatott gazdagot, szegényt egyaránt. Bement mindenhová — mert hiszen az ajtót gazdag ember előtt sehol sem szokták becsukni — s mindenütt jólétet, megelégedést és örömet hagyott maga után.

Nem is volt abban az országban egyetlen szegény ember sem. Adott ő mindenkinek a magáéból, és — csodák csodája — minél többet ajándékozott oda, annál gazdagabb lett.

Hogy miképen lehetséges ez, a ma embere ugyancsak törheti rajta a fejét.

Híre is kelt mindenfelé. Ezer csodát beszéltek róla.

Például azt, hogy amerre jár, ottan az emberek soha sem hálnak meg, hogy akire jóságos szemével csak egyetlen-egyszer is rátekint, az örökké fiatal marad.

Csupa olyan dolgok ezek, amiknek a felfogása szintén nem a mai kor kishitű emberének az eszéhez való.

Mint mondtam, híre nagy volt, de legkivált jó szívről ismerték. Mert ennek híre messzebbre elhatott, mint aranyainak és gyémántjainak csillo-

gása. Jó szívének híre eljutott a messze idegen birodalmakba is.

Eljutott a többek között egy olyan országba is, amelynek mindene megvolt az ég-világon, azaz hogy meglett volna, ha nem lett volna egy igen nagy baja. S ez az volt, hogy ebben az országban örökös sötétség uralkodott.

Az ország kétségbeesett királya, amikor meghallotta a csodálatos ember hírét, felkerekedett, elhagyván királyi széket, hatalmat, birtokot, mert elhatározta, hogy addig nem nyugszik, amíg nem segít népének borzasztó szerencsétlenségén.

El is indult.

De olyan sokáig kellett vándorolnia a szegény jó királynak ebben a sötét, hideg országban, hogy mire útjának végéhez ért, szakálla térdigérő lett és olyan fehér, mint a havasok csúcsa.

De egy másik országba is eljutott a híre a csodás hatalmú úrnak.

Ennek az országnak csak egy baja volt, de ez az egyetlen egy baj is éppen elég volt ahhoz, hogy az egész országot boldogtalanná tegye.

Ebben a szerencsétlen országban ugyanis soha, de soha nem esett az eső.

Ennek az országnak a királya is útra kelt a boldogság országa felé, hogy segítséget kérjen attól a jószívű, hatalmas embertől.

Az ő útja is nagyon hosszú volt; mire céljához ért, haja, szakálla úgy csillogott, mint a tündöklő ezüst.

Volt egy harmadik szerencsétlen ország is: ennek meg olyan terméketlen volt a földje, hogy a tövisen, meg a bojtortjánon kívül semmi egyéb nem termett meg benne.

Sajnálta a jó király a boldogtalan népet, ezért eltökélte magában, hogy, ha az életébe kerül is, megváltja népét a nagy szerencsétlenségtől.

Hosszú, nagyon hosszú vándorlás után ő is eljutott a boldog emberek hazájába, de mire odaért, az ő fejére is leesett a tél hava.

Mind a hárman oda járultak a nagy úr elé. Megható volt ezen három királyi szívnek önfeláldozása. Meg is esett a szíve rajtuk a hatalmas úrnak.

Parancsolt a hegyeknek, és a hegyek megmozdultak. És ő adott egy marokkal az áldott földből a harmadik királynak mondván:

„Vedd e maroknyi földet, azután térj vissza hazádba és termékenyítsd meg vele a te földedet.“

Azután parancsolt a vizeknek, s ime, a tengerek vizei kiléptek hatalmas ágyukból.

Miután adott a habokból a második királynak, így szólt hozzá: „Hazatérvén hintsd ezt szét a te néped között.“

Most egyetlen intésére megállt a nap az ég átlátszó, kék mezejében s egy fényes sugárkéve hatalmas hullámban hömpölygött alá a gazdag úrlábai elé.

„Ezt neked adom, — szólt a kolduló királyok elsejéhez — vidd haza a te népednek.“

A három király megköszönte szépen az ajándékot és boldogan ment vele hazafelé, ki-ki a maga országába.

Nagyon hamar megtették most az utat.

Mikor hazaértek, az egyik elhintette a marék földet, a másik az áldott vízcseppeket, a harmadik a napsugarakat.

Ettől a perctől kezdve a sötétség országában örökös napfény ragyogott. A másik boldogtalan ország pedig szintén nem volt többé boldogtalan, mert, amikor csak szükség volt rá, patakokban omlott alá az áldó eső.

A harmadik ország végül, melyet Isten terméketlenséggel vert meg, olyan áldott termékenységűvé vált attól az egy marék jó földtől, hogy népe sohasem látott szükségét többé.

Mert tudni kell, hogy a boldogság országa a hit, remény és szeretet hazája volt.

EGY EMBER TRAGÉDIAJA.

„Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek: mert a lélek ugyan kész, de a test erőtlén.“

Volt egyszer valahol egy város, és élt abban a városban egy elhagyatott, beteg, öreg ember.

Az élet keresztje nagyon nehéz volt neki, s mikor úgy érezte, hogy már nem bírja tovább, leült kis szobája közepén álló rozoga asztala mellé, meggyújtotta maradék szál gyertyáját s csendesen ülve, homlokát két tenyerére hajtva számot vetett életével.

Elgondolta, hogy neki nincsen már sok várni valója ezen a földön. Az élet immár a háta mögött van. Öreg is, beteg is, elhagyatott is — amit még remélhet, az mindössze egy keskeny, rövid út, mely ki a temetőbe, egy kis sírdombhoz vezet . . .

Arca elborult, de szívébe soha nem érezett, végtelen nyugalom szállt.

Megpihenni! Háta mögött hagyni tépdeseő gondot, emésztő kórt, öregséget — az élet sokféle szenvedéseit . . . !

Áldlak Atyám, hogy leküldted a te fényes országodból irgalmasságodnak angyalát a földre a

te tévelygő gyermekednek, a fáradt, szomorú embernek.

Elvégezvén ekkép végső számadását, fölkelt csendesen és ment kifelé a házból, hogy felkészüljön utolsó útjára.

Ahogy megnyitá az ajtót, vad lármát, a tivornyázó városi éjszaka duhaj ordítózását sodorta füléhez a könnyörtelen esti szél.

Megállt hirtelen, mintegy önkénytelenül. Im-már megbékelt szívébe újra háborúság költözött. Fejét mélyen keblére csüggeszté. homlokán hideg veríték gyöngyözött. Majd két kezét ökölbe fogva, mintha óriásokkal viaskodnék, lassan kiegyenesítette görnyedt alakját.

Igy állt kis ideig szoborrá dermedten, mint-ha a végtelen messzeséget kémlelné (avagy talán mélyen önmagába tekintene?) idegenszerű, ráfagyott mosoly ült ajka körül, felháborodás és utálat jelezte arcának megkövesedett vonalait.

Eszébe jutott az emberek gonoszsága.

Nem, ezek között még meghalni sem tudnék . . . ! . . . Elmegyek innen, el akárhová. Valahová messzi-, nagyon messzire, ahová ezt a dögvésszes levegőt, annak legkisebb parányát sem hozhatja el a szél, ahová el nem kísérhetnek, ahol utól nem érhetnek az emlékezés kísértetei . . . Elmegyek ki a vadonba a bestiák közé . . . ha ezek tépnek szét, legalább tudom, hogy nem tehetek róla, hogy nem kiszámított gonoszsgából teszik. Ezekről még irgalmasságot is többet várhatok.

Ez a szabadító gondolat megnyugtatta kissé felzaklatott, háborgó szívét, erőt öntött roskadt testébe és mélységesen csüggedt lelkébe. Összekötötte gyorsan a batyuját s a hátára vetvén azt, elindult az erdő felé vezető kis ösvényen.

Mikor terhének súlya kezdett már elviselhetetlen lenni, eszébe jutott, hogy hiszen neki mind erre szüksége már úgy sincs, leemelte tehát válláról és letette az út szélére.

Ahogy elhagyta maga mögött a várost, és megszabadult nyomasztó terhétől, lassan-lassan úgy érezte, mint hogyha megfiatalodnék. A természet fenséges nyugalma, tiszta levegője új erővel frissíté elaggott testét.

Nem mehetett így sokáig s újra egészségesnek, erősnek, fiatalnak érezte magát.

Így ment előre fáradhatatlanul.

Ment napokon, heteken, hónapokon át, míg végre célhoz ért, előtte volt az ember nem lakta végtelen erdőség

Megbűvölten állott meg egy pillanatra.

Ez a pillanat volt az ő igazi megszületése. Körülötte zúgott a rengeteg, csörgedeztek a kristályvizű patakok, zengtek az ártatlan madarak. A teremtésnek, az örömnnek, a boldogságnak, az örök életnek himnusza ez!

S emberünk nagyon boldog volt. Boldog, hiszen nem voltak körülötte emberek! Még a halál árnyéka is kívül maradt az erdőn.

Még föl sem ocsudhatott merengéséből, ami-

dön, hirtelen, váratlan megzördül a cserjés, s előbukkan egy ordas farkas.

Ám emberünk sem rest, készen várja s megviaskodik vele.

Tovább menvén találkozik egy tigrissel, azután a hiénával és így tovább a rengeteg összes fenevadjaival. Valamennyit megöli.

Legutoljára jön az oroszlán.

Emberfeletti erőfeszítéssel ezt is legyőzi.

Ekkorra azonban már kifáradt, és nem tartván több veszedelemtől, levetette magát a puha fűbe és elaludt.

Ám alig zárta le szemét a hatalmas varázsló, amidőn megzörren a haraszt — olyan nagyon halk a nesz, hogy közönséges emberi füllel nem is lehet hallani — s előre nyújtja testét egy vézna kis állat-féle. Külséjéről ítélve, nem oly féltelmes, mint a farkas, nem vérengző, mint a tigris, nem erős, mint az oroszlán. Testét fél kézzel is könnyen át lehet fogni, nem hosszabb fél méternél.

A fegyvere is jelentéktelen, mindössze egy kis tücske, annak is csak a hegye.

Nem csörtet, nem csattogtatja fogait, mint a farkas, nem ordít, mint az oroszlán . . .

Orgyilkos tolvajként nesztelenül oszon előre, mind közelebb és közelebb s csendben, észrevétlenül beleszúrja rettenetes tűjét a gyanútlanul alvó ember szép síma bőrébe.

Ez meg sem érzi a szúrást, csendesen alszik

tovább s csak az őrzítő, gyilkos fájdalomra ébred fel.

Késő!

Ő elaludt. Elaludt akkor, amikor a legébe-
rebbnek kellett volna lennie. Elaludta a végső,
a legnehezebb, legdicsőbb harcot, a végleges győ-
zelem harcát.

Meghalt azon a helyen, ahová meghalni in-
dult ugyan, de ahol Isten végtelen jósága és cso-
dálatos hatalma révén boldogan élhetett volna.

Szereplők:

A város: *Szodoma*.

Az erdő felé vezető szűk ösvény: *Igazság*.

A farkas: *Éhség*.

A tigris: *Szomjúság*.

A hiéna: *Bírásvágy*.

Az oroszlán: *Szenvedély*.

A pislogó kis gyertyaláng: *Értelem, Erkölcsi*

Erő.

Az ócska holmikat rejtegető batyu: *Kincs*.

A kígyó: *Kísértés*.

Vajjon elbukott-e végleg az emberi nem jó
ügye? Vajjon az élet látszatával felruházott valami
után rohanó, és ezen eszeveszett rohanásában
megrokkant, megöregedett és a vagyongyűjtésben
elszegényedett ember rátalál-e az Ösvényre a Bet-
lehemmi Csillag fényénél? Erre a kérdésre a ma em-
berének kell cselekvésben megfelelnie.

ESŐ A SZÁNTÁSBAN.

Rengeteg vagyont örökölt atyjától János gazda.

A roppant kiterjedésű szántóföldek, legelők, telkek s egyéb ingó- és ingatlanjellegű hagyaték-tárgyak végeszakadatlan hosszú sorából nem hiányzott azonban egy egészen különleges s a többi javaktól teljesen elütő természetű ingatlan sem : az elhunyt örökhagyó atya vasszorgalma.

De ezzel azután készen is vagyunk az egész leltárral, örökséggel, mert az emberi karakternek e tiszteletreméltó vonásán kívül az atya lelkéből a fiúében semmi sem találtatott. Más szóval : az apai zsákok megtöltötték a fiú zsebeit, de szívét üresen hagyták.

* * *

Huszonöt esztendő óta műveli földjét János gazda, de e huszonöt esztendő alatt soha, még egyetlen-egyszer sem aratott.

Mert az a néhány véka élet, amit esztendőnként csűrébe takarított, ugyan nem volt aratásnak nevezhető.

Pedig munkásságban, igyekezetben nem volt hiány.

János gazda törte a rögöt, dolgozott kemé-

nyen a kora hajnali óráktól késő estig, ugarolt, kapált, szántott-vetett, de — soha sem aratott. Kemény volt a föld, makacs és szűkmarkú: kincseit magának tartogatta, az izzadó gazdának pedig, volt úgy, hogy még a vetőmagot sem adta viszsza.

Nagy volt az elkeseredés János szívében emiatt, annyira, hogy már élni sem igen kívánkozott.

S hogy mégsem szakította ketté élete fonálát, ennek nagy oka volt.

Nem tudjuk, vétünk-e a titoktartás kötelmei ellen, ha eláruljuk, hogy János gazda lelki minőségének összerovottságában az istenesség és egyéb keresztény erények nem találtattak a megkívántató mértékben és szereposztásban: János gazda lelke kemény volt, konok és fukar, mint a föld, amelyet művelt.

Életbenmaradásának tehát megvolt a maga főbenjáró oka: ő semmit sem szokott eldobni magától, nem dobta el tehát az életet sem. Hátha elkeseredett szorgalmát, emberfeletti erőfeszítéseit előbb-utóbb mégis csak siker koronázza, s ő összekaparhat még valamit magának. Akkor azután legalább nem élt hiába.

Mert a vagyon és annak minden áron való gyarapítása volt az egyetlen érdemes cél János szemében.

Igaz, volt még valami, amit a pénz után leginkább kedvelt János: a magánosságot. Emberke-

rülése közmondásos volt a vármegyében. Magába vonult nagy mogorván, de nem ám valami benső, vallásos elmélyedés, alázatos önismeret okáért, hanem, hogy távol tartsa magától az embereket, kikre sokkal inkább haragudott, semminthogy a felebaráti szeretet parancsa, illetőleg e parancs teljesítésének gondolata közel férhetett volna önző, kemény szívéhez.

Emberbaráti intézmények támogatása, közadakozás, az elesettek, árvák, özvegyek gyámolítása: szemében mindez tolvajlás volt. Élősdiség, szemérmetlen követelés, amelyet a társadalom bezebel (másoktól), de nem dolgozik meg érte. Egyébiránt sem tisztességes embert illet, hogy a mások dolgába avatkozzék. Törődjék mindenki csak a maga bajával: van kinek-kinek elég.

Ebben foglalható össze mindaz, amit János gazda szociális gondolkozásáról elmondhatunk.

Isten meg talán nincs is, mert hisz még soha sem látta senki. Másvilágra, pokolra-menyországra pedig csak a nyomorultnak van szüksége, meg a gonosztevőnek — ezt hogy ijesztgessék, amazt hogy kecsegtessék vele.

Mint fentebb mondva volt, iparkodott János, dolgozott inaszakadtáig — mindhiába: ekéje nyomán több veríték hullott a barázdára, mint eső. Körülötte a többi gazda fele annyit sem dolgozott, mégis valamennyi bőségesen aratott.

Egyikök különösen, valami Mihály gazda, kinek a határban bérföldjei voltak, olyan dúsan,

olyan gazdagon aratott minden évben, hogy nem győzte behordani termését.

Mihály gazda minden vásár- és ünnepnapon magára öltötte szép fekete ünneplő ruháját s úgy jelent meg a templomban az isteni szolgálaton. Ünnepi ruhában, ünnepi lélekkel, áhítatos szívvel. Hogy hálát adjon a minden javak egyetlen, örök Kútfejének, az adományozó- és gondviselő Istenatyának a vett jótéteményekért és kérje áldását a további munkára.

Egy vasárnapon János gazda, szokásához híven, földjében dolgozott — hittelen szívvel, fássult lélekkel, bának hajtván a fejét.

Adjon Isten jó napot, János gazda! — köszönti őt jókedvű szívességgel az arra elhaladó Mihály gazda.

Már akinek jó, — feleli barátságtalanul és ostobán a rosszkedvű János.

Rosszul indul az esztendő. Pedig más években sem volt semmi aratásom, amikor jobbnak mutatkozott.

Szó szót követ, s a két földművelő gazda beszédbe elegyedik egymással,

Mihály elmondja, hogy a mai szentmisén miről beszélt a pap.

János gazdának nem kedve szerint való a beszédnek ez a tárgya — tőle ugyan beszélhet a pap, amit akar — de kénytelen-kelletlen meghallgatja az elbeszélést.

Mihály idézi az evangéliumi történetet, ahogyan éppen visszaemlékezik rá.

„Két utas találkozott a távol keleten. Egyikök kereskedő volt. Ez három dénárjából kettőt odaajándékozott társának, ki látszólag igen szegény ember volt — a harmadik neki magának hazáig elég lesz, — mondotta. A két utas azután elváltak s egyikök jobbra, másikok balra térve folytatja útját. Közben leszállt az este. — A megajándékozott embernek eszébe jutott, hogy társának maradt még egy dénáriusa. Vissza fordult, hogy megkeresse őt. Csakhamar rá is talált egy útszéli fa tövében, ahol a kereskedő mély álomba merülve aludt. Mint védő karok, féltőn, oltalmazón borultak rá a fa símogató lombjai... Ám a gonosz ember nem sokat teketóriázott, hanem agyonütötte jöltevőjét és elvette tőle megmaradt harmadik ezüst pénzét“.

Igy cselekesznek mindazok, folytatta Mihály a pap elbeszélését, akik dolguk végzésére nem elégszenek meg a hat munkanappal, hanem még a hetediket is elrabolják, amelyet pedig Isten magának tartott fenn“.

Ez a történet megtalálta az utat János gazda kérges szívéhez.

Délre harangoztak.

János gazda önkénytelenül kalapjához nyult. Életében először!

A következő vasárnapon nem ment ki a földbe dolgozni, mint az szokása volt, hanem oda

ment, ahol életében még soha sem járt, kivévn, amikor megkeresztelték. (Ezzel szeretett is minden alkalommal eldicsekedni.)

Meghatottan lépte át a szent küszöböt. Szive csordultig megtelt.

És amikor a pap az oltár előtt állva a Megváltó keresztáldozatát bemutatta és felbúgtak az orgona hangjai, János gazda térdeire hullott: kebléből zokogás tört fel.

Most egyszerre átértette életének egész nyomorúságát, tévedését, fáradozásainak hiábavalóságát.

Visszaszorította, vagy talán nem is igyekezett vissza szorítani keblének előretörő könnyeit. Hangos zokogása bele vegyült az orgona bűgásába :

„Harmatozzatok, égi magasok...!”

Midőn János gazda hazatért, földjén csodát látott.

Amíg ő a templomban volt, megeredtek az ég csatornái és bőségesen, gazdagon hullott alá kopár, terméketlen földjére az áldó eső. Zuhogott, omlott patakokban, éppen úgy, mint egy órával előbb az Isten házában az ő szeméből a könnyek.

János gazda térdre esett és együtt sírt az éggel. Együtt hullatta vele az öröm és a hála könnyeit. Lelkében felcsendültek a templomi ének dallamának visszhangjai :

„Harmatozzatok, égi magasok...”

HAJNALI ÁLÓM.

*Alant mély, szűk, sötét az örvény...
Lelked világa végtelen, magas :
Mint sziklacsúcsra izzó hópehelyt,
Vágyat kebledbe Alkotón lehelt ;
Csillag sugárzó lángja szűdnek
Tengrszem mélyit nem zavarja fel —
Csatára kél a dúló fergeteggel,
Óv s győz erényed : a királyi sas.*

Ott született a hegyek ormán, a könnyező felhők közül, egy zivataros, sötét, hideg éjjelen.

Rettenetes egy éjszaka volt az.

Az öreg föld reszke.ett félelmében, s a kék szemű, halovány égbolt gyász fekete fátyolt vont bánatos arcára. Csillagszemei elhomályosultak a fájdalomtól: nem bírta nézni gyermekeinek, az elemeknek rettenetes, öldöklő csatáját.

Hópehely eszméletlenül, bágyadtan pihent egy szikla repedésében.

Szomszédja, a kőszáli sas, kiterjeszté diadalmas, hatalmas szárnyait s egyetlen gyors villanással belevágott a vak éjszakába: hogy szembe nézzen, hogy dacoljon a dúló, vad viharral.

Az apró, gyáva madarak félnek az ütközettől, de ő ott volt honn a tomboló csatazajban; a

harcok, a fáradalmak olvasztó kohójában, tisztító keresztüzében. Ahol megfűrészthető rettenthetetlen saslelkét-szívét, próbálgatható győzhetetlen, királyi szárnyait.

Hatalmas vijjogással, ujjongva csapott bele az elkeseredett, véres ütközetbe: csatakiáltása túl-harsogta az elemek tomboló, szilaj muzsikáját.

Mert küzdelem és harc az igazi élet. Tüzében kap lángra a teremtés szikrája, válnak acéllá a férfikar izmai.

Az élet tüze, próbája ez.

Belőle serkent halhatatlan létre száz éves porából az erdők királya, a Phoenix-madár, itt kelnek dicső, nagy életre az élet urai, az erők. S az életnek e kemény csatasorától távol mulanak el harc nélküli dicstelen halállal az erőtlenség gyáva korszak: az erős kívánja, keresi a harcot — csak a gyöngy, a gyáva fut előle. Azért sas ő, a fellegek királya, mert győzhetetlen a titánok háborúiban.

A haragvó felhők villámló fegyverei fülsiketítő, irtózatossággal csaptak le a dacos hegyekre.

Megdördültek a bércek mozsarai, öblös toruk döbbenő szavától kísérteties morajlással hangzott vissza a rengeteg. Iszonytató csattanással találkoztak az ellenfelek mezítelen, gyilkos pallosai, ordítva dörögtek az ágyúk, s az összecsapó fegyverek fel-felvillanó tüzénél látni lehetett kő gyomrukat, a füstölő kanócot.

A nyugalomból felzaklatott mogorva szikla-orom örült kacagással rázta meg fénylő, havas üstökét: csak úgy rengett belé, ahogy lóbázta szálfá ökleit. S az őrjöngő, tomboló vihar dühös jajgatása megfagyasztá a velőt a hegyek koponyáiban.

Dübörgött a föld, megindultak a hegyek, s megszólaltak a rianó havasi kürtök.

Ilyen lesz majd az arkangyal ítéletnapಿ harmonája, amelytől fel kell támadniok a halottaknak. . .

Vagy nem is közönséges földi ütközet volt ez talán, hanem maga az irgalmatlan, büntető utolsó ítélet — ?

Ez volt Hópehely születésnapja.

Harci zaj a bölcsődala, s a kőszáli sas volt jelen a keresztelőjén.

Körülötte zúgott, tombolt a vihar, s az erős, büszke királyi madár kiterjeszté felette hatalmas védő szárnyait.

Biztonságban élt itt a legborzasztóbb, a legkeseredettebb háborúk között.

Igy mult el a hosszú, fagyos tél.

De amikor a tavasz zsenge leánya ezüst takarója alól kidugta hófehér fejét és ragyogó zöld palástba öltözött a rét: odafönn a testvérharcok ádáz mezején megtért pihenni a sok harcos vitéz. Mint ringató, mosolygó édes anyák altató, lány dallamba fogott a sok ébredő, vidám patak.

A kőszáli sas is nyugovóra tért és Hópehely megmozdult rejtekében.

Ébredni látszott hosszú, mély szendergéséből: szíve megmozdult fehér csipkái alatt. Arca halovány volt és áttetsző, mint az alabástrom. Fehéren izzó királynői palástjának csillogó drágakövei a szivárvány százféle színében pompázva, szikrázva szórták a rubin, gyémánt, a smaragd vakító tűzét, ahogy megcsillantak rajtok a tavasz táncoló tündérékének aranyos sarkantyúi

Hópehely szíve megmozdult a csillogó fehér lepel alatt.

Főlemelé üde gyermekfejét s kíváncsian tekintett ki a messzeségbe.

De nem láthatott semmit, mert egy magas termetű kérlelhetetlen hegysuhanc ellene szegült.

Ó, ezek az útonálló, kőszívű hegyek!

Mily szívesen áldozta volna érte életét, ha lelke kirüppölhetett volna sivár fogságából. Túl a szívtelen, hideg havasokon, a titokzatos, végtelen messzeségbe! Abba a tündéri csillagvilágba, ahonét az élet kútfeje, a tavasz daliás ifjú királya küldi hozzá szerelmes üzenetét, életrehívó, tüzes csókjait.

Ah! de ezek a perzselő, forró csókok megfagytak Hópehely jéghideg ajakán...

Ó, hogy szenvedett emiatt Hópehely! Szíve úgy fáj e gondolattól, majdnem megrepedt belé...

Zsenge korát itt élte át e zord hegyek jég-
ölen. Anyja hő kebele kihült a pillanatban, amely-
ben ő megszületett. Atyja ott csatázott a duló fer-
geteggel. Míg ő aludt, csak a sötét, hideg éjsza-
ka vagy a mogorva kőszáli sas virrasztott gyer-
meteg álmai felett.

De most már felébredt.

Hófehér álmaiba ragyogó színű tarka szivár-
ványt szőtt az ég ifjú királya, a tavaszi napsugár
és vont a föléllhatatlan, bűvös hatalommal va-
lami ismeretlen tündéri világba.

Ahol hangosan feldobog az anyaföld szive,
s méhéből örömteli mosolygó életre kel, szár-
nyat bont a mezőség százsínű, tarka virágra.

Ahol a vetések hálás szívű fölkezt dalnoka
himmuszt imáz, zsolozsmát zeng a felkelő napisten
üdvözlétére, ahol az ezüst nyárfa félnék levelei
reszketve suttojják el egymásnak szívük lázas
szerelmi vallomását. Ahol a csalogány sír a forró
szerelmes éjszakában, s a boldogságos éj sűrű
könnyei hullanak a vajudó anyaföld bársonyos, pu-
ha kebelére.

Napkirályfi pedig mindegyre jobban ostrom-
lá őt ifjú, hév szerelmivel.

Izzó, tüzes csókjaival végig csókolta ruháját,
arcát, szempilláit.

Hópehely fagyosan, hidegen tűrte az oda-
adó, őrjöngő csókokat s a szive majd megszakadt
belé.

Vére már nem bírta tovább.

Orei most mind távol voltak.

Az éjszaka eszeveszetten, rohanva hátrált a hegyek mögé kérlelhetetlen ellensége, a napkirály elől; a kőszáli sas dermedten aludt sziklai odújában, s a csaták vitéztlő fejedelme, a fergeteg legyőzöttek, holtan terült el a völgy felett.

Egy dévaj, pajkos szellő, minden különösebb engedély nélkül, — talán puszta kíváncsiságból — fölmerészkedett az örökös harc, vagy az örökös mozdulatlanság e szélsőséges, furcsa világába s incselkedő, pajzán nevetéssel szaladt el Hóphely mellett

Hóphely kíváncsiságtól, vágytól ösztökélve szökkene fel, s könnyed, játszi iramlással ott termett Szellőke ruganyos, széles vállán.

Sejtelemtől, örömtől mámorosan szállt vele majd lassan, majd gyorsabban, mind alább és alább a völgybe le, az örök tavasz, az élet, a szerelem hazájába.

Még csak búcsút sem vett szívtelen, hideg bölcsejétől.

Szive repesett az örömtől és büszke volt csillogó, fehér öltözetére.

Nap királyfi ezalatt mind gyorsabban és mind nagyobb hévvel szállott alá aranyveretű tüzes diadalszekerén.

A madárcák szerelmes szívében ujjongva született a dal; a rét szemérmesen vont a arcára a kikelet csillamló ezüst fátyolát: aranyhimes tarka virágai kábultan fűröszték mámoros fejüket

nap-isten csók-esőjének forró, arany zuhatagában. Gyönyörteli hálás kebleikből áldó imádság szállott a boldogság isteni Szerzőjéhez, az ég, a föld, a csillagok, — a szeretet, a jóság Istenéhez.

Hópehely lassan, észrevétlenül szökött le Szellő szárnyáról s izgatottan, remegve húzódott meg egy kis ibolyalevélen, mely félénk bátorsággal éppen akkor bújt elő egy hatalmas, erős tölgy mohos tövében.

A királyi növény nem nyitá még fel pompás tavaszi lombsátorát, s így hiába rejtőzött el: Napkirályfi hamar rátalált Hópehelyre. Tündöklő, fehér ruhája megcsillant a királyfi szemének fényes sugarában.

Omolva szállt le hozzá.

Ráborult emésztő, forró szerelemmel a karsú fehér leányra s egy megtermékenyítő tüzes csókkal beleégeté magát annak ártatlan leányszívébe...

Hópehely nem volt többé...

Egyeten ragyogó drágagyöngy rezgett csupán a parányi, rejtett ibolyalevélen — a tiszta szívek boldogságának örömkönnye.

* * *

Csak a lomha esőcsepp kénytelen rabláncainak terhétől a porba hullni:

Madárdalos, árnyas erdő mohos ölében, anyai kebel zöld virányain a szív tiszta örömeinek tündérvára van, ahol a teremtés megváltó csókjával

várja Hópehely szomjas ajakát a Tündérkirályfi,
aki az égből küldetett le hozzá, s akiről odafenn,
a csillagok szomszédságában, a havas csúcsokon
álmodott.

A POKOL KAPUJAIG.

Felszedelőzködött az ördög, hogy szétnézzen az emberek között.

Elmegyek, megnézem már, szóló magában, mi az ördögöt csinálnak azok ott fenn, hogy valahányan vannak, mind a pokolba jutnak. Hátha valamiképpen vissza lehetne tartani őket a bűnözéstől; hiszen már annyian vannak idelent, hogy nem tudok velük mit csinálni.

Minthogy pedig örökös sötétségben élt s így szemeit a napfény vakította, az éjjeleket választotta kirándulása idejéül. A mesterséges lámpafényt azonban csodálatosképpen annál jobban kedvelte. Azokat a helyeket kereste tehát, amelyek a legkésőbb órákban is még fényesen világoltak: a kávéházakat és egyéb mulatóhelyeket.

Sorra járta legelőször is a kávéházakat.

Közismert, világhírű politikusok, diplomaták, hadvezérek, dúsgazdag kereskedők és bankárok voltak ottan a legnagyobb számban.

Azonban hiába szedte elő az ördög minden ékesszólását, furfangját, vázolván a pokol kínjait rettenetes, ijesztő színekkel, egyiküket sem tudta megmenteni, s valamennyien a pokolba jutottak.

Sikertelensége után egy közeli lokál felé irá-

nyitotta lépteit, ahol nők mulatoztak férfiak társágában lenge ruhákban, „zeneszó“ mellett.

Mielőtt azonban ide beléphetett volna, futár érkezett és kérte őt, hogy sietve térjen haza, mert **baj van.**

A pokolba ugyanis új jövevények érkeztek két asszony személyében, akik bebocsátásra várnak. Be azonban nem ereszthetik őket, mivelhogy a pokol már zsufolásig tele van. (A világ különféle rendű és rangú csalói, tolvajai és gyilkosai ugyanis mind a pokolban voltak már.)

Az ördög gyorsan leereszkedett a föld alá.

Egyetlen szempillantással áttekintette birodalmát.

Volt ott egy férfi, aki valamennyinél jobban bűnhődött.

Mi a bűnöd, kérdé tőle az ördög.

A világon a legjobb kereskedő voltam, szólt meg a kérdezett; senki sem jöhetett a boltomba anélkül, hogy meg ne rövidítettem volna. Én mindenkit megcsaltam, akit balszerencséje csak utamba hozott.

És te, te mit tettél, fordult most az ördög a bebocsátásra váró asszonyok egyikéhez. Talán te is megcsaltad az embereket?

Én csak a férjemet csaltam meg, felelt az asszony, alig hallhatóan, szemét lesütve.

Akkor hát távozz, szólt iszonyattal az ördög, nem kaphatsz helyet a derék, becsületes emberek között.

— — — — —
És a másik? — Az nem volt igazi asszony, a futár nem jól látott. Az csak árny volt, az asszony árnyéka, amely őt a pokol kapujáig üldözte.

A KIRÁLY KÚTJA.

Egyszer egy király kutat ásatott.

Ami szerszámfogható kéz csak volt országában, az mind a nagy művön dolgozott.

A király hatalmas volt, gazdag és tudós férfi, nemcsak saját birodalmában, de a többi országokban is a legkülömb, egy tekintetben azonban egyforma volt alattvalóival, azok legkisebbikével is: ezer és ezer év óta szomjaztak valamennyien.

Mert nem volt víz az egész országban.

Pedig a szomjúság már nagyon gyötörte őket; sokan bele is haltak.

Lefolyástalan tó, mocsár, ingovány volt elég, de egészséges, tiszta ivóvizet hiába is keresett volna itt a tikkadt vándor.

Évezredek óta még csak egy kis elrejtett forrásra vagy patakocskára sem akadtak sehol az országban.

Pedig már annyiszor és annyit kísérleteztek, amennyi emberi igyekezettől csak kitelhetett.

Hiába.

Minden vasmű, szerszám, még a legellenállóbb, legedzettebb acél is beletörött a kemény kősziklába.

Mult az idő.

A királynénak egy napon gyermeke született, s a szenvedő asszony lázában egy pohár tiszta vizet kért.

Ki tudná leírni a királyi férj szívének fájdalmát a teljesíthetetlen kívánság miatt.

Ám a nagy fájdalom nagy elhatározásra indította: előteremti a sóvárgott vizet, kerüljön bár egész királyságába.

A királyné láza pedig nőttön-nőtt, s a gyermek életét is veszély fenyegette.

A király tudós mérnökei pedig éjjel sem pihentek, szünet nélkül a „Kút“-on dolgoztak.

Uj, még át nem kutatott, ismeretlen területeket keresnek, bár ez nagyon nehéz feladat volt, mert már mindenütt megkisérelték szerencséjüket.

Végül maga a király valamennyi emberét azon egy kút felkutatására rendelte, amelyen már atyái is annyit fáradoztak.

Ástak, ásiak, ástak.

Az emberek százával és ezrével dőltek ki a munkából, amely minden közönséges emberi erőt meghaladott.

A nagy ipari városok gyárai állandó, éjjel-nappali üzemben voltak s csak úgy ontották magukból a jobbnál-jobb, tökéletesebbnél-tökéletesebb kútfúró gépezeteket. Uj, korszakalkotó találmányok, nagyszerű felfedezések láttak napvilágot.

Hiába volt minden.

Olyan mélyre ástak már, mint a legmélyebb óceán, s víz még mindig sehol.

A király lassan megöregedett, a királyné megöszült a sok fájdalomtól, a gyermek pedig sorvadtt.

Ám a király mérnökei nem tágítottak.

A szakkörök rögeszméjévé vált a kút; a kedélyek fel voltak zaklatva, s a nép nem nyugodott. Általánossá lett, divatba jött a kút eszménye, valóságos kút-láz uralkodott az országban.

Az irodalom ebből a forrásból táplálkozott, a költők erről énekeltek, s a szinműírók ebből a gondolatból merítették legsikeresebb drámáikat.

Csobogó források, csillogó vízü patakok, szökőkutak képei díszítették a pompás középületek falait, gazdagok magánházait.

A festő ecsetével versenyre kelt a szobrász vésője, s művészi találékonyság, költői lángelme szinte önmagát multa felül. Rengeteg vízü, szilaj folyamokat hajtott igájába a tudomány. Sebesen rohanó, pajkos hegyi patakok egyesültek s széles mederben, méltóságosan hömpölyögve, szeliden vitték hátukon az emeletes gőzhajókat.

Uj folyóiratok jelentek meg ezen a néven.

A gyógyszerészek leghathatósabb gyógyszereiket, legfinomabb illatszereiket, a női pipere ezerféle kellékeit, kereskedők árúikat olyan nevekkel látták el, amelyekben ez a fogalom valamiképpen kifejezésre jutott.

Kisiparosok, gyáarak termékeiket, a technika kutató elméi találmányaikat ebből a tárgykörből látták el védjeggyel.

És méltán.

Mert az országban a közvélemény és közszellem kialakításában a kút volt az irány- és mértékadó. Az emberek a kút gondolatában éltek, mintegy életelemükké vált a kút eszménye.

A dolog annyira ment már, hogy a közönség bizalmatlanul, gyanakodva fogadott mindent, ami nem állott a kúttal valamiféle összeköttetésben.

Hiába is állítanók az ellenkezőjét — ez bizony túlzás volt. Rendellenes s már — mondjuk ki nyíltan — az örültséggel határos. Lehetetlen volt minden ellenkezés vagy ellenállás, s így visszafordulásról vagy meghátrálásról szó sem lehetett.

Az uccákon rikkancsok kiabáltak valami halatlan szenzációról a „Kút“ legújabb rendkívüli kiadásában. Óriási, lepedő nagyságú falragaszok, plakátok készítették megállásra a dolguk után siető polgárokat öles betűkkel, színes, csalogató képekben illusztrálva és dicsőítve a legújabb attrakciót, az évad legnagyobb slágerét, a „Kút“-at.

A színpad királynői, mozi csillagok, nagyvigi hölgyek ellenállhatatlan, divatos ruhái, cipői, kalapjai a „Kút“-hoz címzett szalonokból vagy ilyenü gyárakból kerültek ki.

De a magánlakások négy fala közt sem voltment az ideálokért lelkesedő honfi vagy honleány a kút ihletésétől.

Reggeli kávéscsészéjét a kút habjaiban öblö-

gették, súrolták tükörfényesre; a törökösen elkészített fölséges zamatú italt a kút vizével forrázták, zsemlyéjét ezzel dagasztották. Asztalkendőjén és minden vászonneműjén, azoknak fehérségében ezen csodás hatású folyadék fertőtlenítő ereje, tisztasága csillogott.

Egy szóval: a lakosság egy lépést sem tehetett anélkül, hogy valami megfogható vagy megfoghatatlan tárgyba ne ütközött volna, amely őt a „Kút“-ra emlékeztette.

Színházak nézőterén, a színpalakon, sportterek tribünjeinek háttérében a legnevesebb festők, világhíres művészek remekei ringattak illúzióba: óriási kőhegyek, áttörhetetlen sziklák nyiltak meg s ontották szívük vérét, a millióktól sóvárgott drága életelemet.

A Niagarához hasonló óriási zuhatagok rohantak alá a szédítő mélységekbe.

A kép annyira tökéletes, mestermű volt, hogy annak szemléletébe elmerült, magáról elfeledkezett néző távolodni volt kénytelen a képzeletében folyton erősödő, fülsiketítő robajtól.

Egyszerű falusi asszonyok, kis gyermekek csoportja ijedten rebbent széjjel, attól félvén, hogy a roppant tömegű rohanó vízáradat a mélységbe sodorja őket.

Ilyen volt a kút-láz.

Kötetekben sem férne el, ha mindazt ismeretni akarnám, ami közelebb vagy távolibb összeköttetésben állott a kúttal.

S végül magam is és a tisztelt olvasó is komolyan hinne annak a varázserejű, mesebeli kútnak létezésében s szomszédjának eloltására lehajolna velem ahhoz a kis hegyi patakhoz, amely a Nagy Magyar Alföld délibábjának csalogató, csábító ígérétevel biztat, kínálja a legcsodálatosabb erejű nektárt. Amint ez a város egyik legszebb középületének, a városházának homlokzatán látható.

A legnagyobb művészi tehetség véste sziklába.

Hallani is a patakcsa víg dalát, csörgedező iramlását s a pásztorfiú sípjának bús danáját, amely szíveket repeszt meg.

Ettől hasadt meg a kőszikla is.

Míg a távoli szirten fényes gyöngyöket szór, fehér tajtékot ver az ár esése, itt ragyogó cseppekben, a gyémánt sziporkázó, szikrázó fényétől glóriásan szökik az ér a kora reggeli tavaszi nap-sütésben.

Látom is, amint odalépsz, szomszéd emberbertársam, hogy meríts a patakból . . .

Csak maradj! Nem igazi forrás az, csak márványba vésett, kőbe faragott délibáb . . .

Lehet-e csodálkozni, ha ennyi vágy, ennyi hit és ennyi fanatikus emberi akarat végül is győzedelmeskedve rést ütött a lehetetlenség kapuján: megrepesztette a makacs márványt és vizet fakasztott a kemény kősziklából.

Ne feledjük, hogy a kút birodalma, annak rengeteg kiterjedésű fővárosa csupa sziklákra épült,

akárcsak az Új-világ fővárosa, New-York.

Megvolt tehát a kút, valóra vált a legszebb álmom; Kelet és Nyugat legszínesebb, legragyogóbb tündérmeséje, költők láz-álma.

Ketté hasadt, megnyílt a hideg kő-szív, s az emberkéz csinálta szakadék félelmes, sötét örvényéből előbuzogott a ragyogó vizű, tiszta ér, amely után milliók sóvárogtak.

Megtöltötték belőle a király legdíszesebb, legdrágább serlegét és elvitték a királynénak, aki attól nyomban meggyógyult.

A királyi gyermeket pedig dajkája megfürösztötte benne.

Csodakút volt ez.

Ugyanaz, amelynek titkaiból már az atyák is annyit merítettek.

Gazdagon áramlott, csobogott, omlott forrásaiból Isten legnagyobb áldása, a gyémánszemű tiszta víz.

Összpontosult, egyesült tömegeiben minden földi és földfeletti erő, minden forrás és minden ér. Megvolt, együtt volt benne mindaz, ami szükséges ahhoz, hogy egy népet éltesen és nagyra neveljen.

De meg is becsülték. Legdrágább kincse, legféltettebb, legfőbb vagyona volt az országnak.

A király díszőrséget rendelt ki őrizetére.

A polgárság legderekabbjai, arisztokraták, a polgári és szellemi társadalom vezető nagyságai,

színe-java önként vállalkozott a díszes, kitüntetett szolgálatra.

A király pedig megparancsolta, hogy hálózák be, lássák el keresztül-kasul csatornákkal a várost.

Kisebb és nagyobb átméretű csövek, csatornák, zuhanyrendszerű forgó tengelyes készülékek gondoskodtak a birodalom kellő vízellátásáról.

Villany-kutak, tömlők, szivattyúk működtek szakadatlanul a kertek és szántóföldek öntözésére.

A város szédületes, rohamos fejlődésnek indult.

Mindazonáltal csalódnék, aki azt gondolná, hogy a fejlődés a régi nyomokon haladt tovább.

A város és állam életét a kút teljesen új vágányokra terelte.

A kút vizének hatása igazi keresztség volt az ország lakosságának.

Anyagelvűség, a sivár tapasztalat alapjain nyugvó szempontok, elvek helyébe új ideálok léptek. Az igazi lángész és az igazi ember eleddig ismeretlen anyagtan világának határtalan, végtelen térsíkjai tárultak fel. Megnyílt a legrejtettebb, a legmélyebb óceán: a lélek.

A kút átalakította, újjá teremtette az egész társadalmi és állami életet. És helyreállította a belpolitika régóta ingadozó egyensúlyát.

Mert egy csapásra leütötte a tétlenséget egyén- és nemzetgyilkos hydrafejét.

A vízművek ugyanis csatasorba állítottak,

munkával láttak el minden arravaló dolgos kezet.

A kút államának ezentúl nem kellett tartania a végpusztulás veszedelmétől.

Tehetségek nem tűntek el nyomtalanul, férfiak, asszonyok, gyermekek nem éheztek, s a hon atyái nyugodtan hajthatták álmra fejüket.

Minden, minden megváltozott.

Emberirtó, pusztító zivatarok nem győzedelmeskedtek többé, hanem a nagy borulások, tisztító viharok után derű, napsütés következett.

Az erkölcsök megszélidültek, s az egész emberi természet gyökeresen megváltozott.

A közéleti tisztesség és tisztaság sem tartozott már a múlt keservesen és országosan megsiratott emlékei közé. Eszes, emberi lények nemcsak Istenben, de egymásban is újra hinni kezdtek. Röviden :

Az emberek között az érintkezés bensőségebb, igazabb, finomabb lett.

De még körös-körül a természet is mint hogyha mássá lett volna! Vagy csak az emberek lettek mások...? Egy valóságos mesebeli ideavilág kezdett kibontakozni.

Akárhogy-mint állott is a dolog, annyi tény, hogy a kút-ország példája igazságot szolgáltatott a kor ama kinevetett gondolkodójának is, aki mindenek ellenére váltig azt bizonyította, hogy „a világ nem az, aminek látjuk. A világ tengelye, az ember, olyan, mint egy rosszul hangolt ócska hegedű, amelyen még a legnagyobb művész keze

sem tud egy dalt tökéletesen eljátszani. A lélek nem is megy vele semmire; ezért kénytelen rövid idő alatt elhagyni.“

Mi pedig térjünk vissza kút városunkba.

Az emberek meglegedetten, boldogan éltek, dolgoztak nappal, az éj pihenő óráiban pedig még szebb, még boldogabb jövőről álmodtak.

Nesz nélkül, észrevétlenül suhant el felettük az idő gyors szárnyú madara.

Hogy történt, hogy nem, — ki tudná megmondani?

A királyt egy napon neje holtan találta, amint trónusáról letaszítva csaknem felismerhetetlen arccal feküdt a palota virágos szőnyegén.

A gyermek ott vívódott a halállal, megmerevülő karjai között, amint hatalmas izmait megfeszítve erőlködék őt ölelésével védelmezni.

A boldogtalan királyné, csaknem esztét vesztve, a király testőreit kereste.

Egy sem volt a közelben.

A királynét a borzasztó szerencsétlenség s a nagy csalódás végképp megtörte.

A világ legnemesebb uralkodója, az ő tiszta szívű, hű szövetségese nem volt többé!

A palota őrei pedig mind cserben hagyták őt a szükség órájában.

A királyné hosszú ájulásba esett . . .

Hogy megmagyarázzuk a dolgot, az történt, hogy egy végzetes éjjelen, a kút őrei mind elaludtak.

Valami lenyűgöző, rettenetes álomkór nehe-

zedett szemük pillájára, amelyből soká, nagyon soká nem tudtak felébredni. Amikor pedig végre egyik a másika után felocsudtak, már késő volt.

Amíg ők aludtak, a kút vizét ismeretlen tettesek megmérgezték.

Még csak védekezni sem lehetett.

A zséniális vízművek rengeteg csatorna-hálózata elszállította a kút mérgezett vizét, szerte az egész mérhetetlen birodalomba, ahol megmételyezett, megfertőzött minden életforrást.

Senki sem menekült.

Az emberek tébolyodottan, mintha a föld nem lenne elég nagy, s egyik a másikának lennének útjában, egymást taszigálva, félre lökve, egymás tetemén keresztül gázolva fejvesztetten rohantak gyilkos élvezetek, céltalan célok után.

A kút vizébe csempészett méreg kiirtotta az egész országot.

Nem csoda.

Hiszen olyan sokáig élvezték, itták magukba a halált, hogy a hihetetlen mértékben előrehaladt, csodatevő orvosi tudomány tehetetlenül állott a szörnyű végzettel szemben.

S most már minden késő volt.

A hyperkultúra rohanó életlázában vajjon kinek jutott volna eszébe, kinek lett volna ideje arra, hogy megvizsgálja a kút vizét és megnézzé, hogy mi van a csatornáknban.

De most már késő, késő! Az egész város és annak virágzó, hatalmas kultúrája, minden a múlté.

Csak a királyi család nem ivott a szennyezett vízből.

Az agg király szomjan halt meg, gyermeke most vivódik az elmulással. . . .

— — — — —
A nagy város zaja, minden elnémult.

Csak a királyné élte túl a rettenetes pusztulást.

Az átélt sok szenvedéstől elkínzottan, már nincsenek könnyei.

Csendesen letérdepelvén, visszafojtott, hangtalan zokogással borul férje holt tetemére.

Fiatal arcán mérhetetlen fájdalom tükröződik.

Előveszi kebeléből fehér keszkenőjét, eltemetett boldogságának, a királyi nász nagyszerű ünnepének drága emlékét és véghetetlen, odaadó gyengédséggel törülgeti vele a haldokló gyermek homlokáról a halálveríték hideg gyöngyeit.

Egyedül csak ő, a királyné élte túl a rettenetes pusztulást. . . .

Selyem palástját kiterjesztve ott örködik a holt város álmai felett.

Új népekre, új kézfogóra vár. . . .

— — — — —
Ezt a szomorú történetet N é v t e l e n mese-
mondó „Napnyugati Történetek“ c. kötetében olvastuk. A korszerű elbeszéléshez írója még az alábbi ismertetést fűzi.

A „Keresztény Kultúra“ c. folyóirat nem régen a következő pályakérdést tűzte ki:

„Mit jelent a sajtó az emberi nem életében és kultúrájának fejlődésében?”

A pályázaton részt vett az egész művelt nagyközönség.

A hivatalos bíráló, amelyen maga a kultusz-miniszter elnökölt, bizottságának tagjai pedig a sajtó képviselőiből, tanárokból, nevelőkből kerültek ki, fenti műnek ítélte oda a pályadíjat.

A mű érdemeit így méltatja :

Szilaj, pusztító orkán rohan végig a világon ; a történet szeizmográfja szüntelenül remeg. A krónikás a „Világtörténet” utolsó fejezetét írja. Aki még mindig nem látja, nem érzi ezt és nem tud ítélni a jelekből, az olvassa el fenti nyertes pályaművet, „A Kút”-at és értse meg a titánok üzenetét :

„A munka az emberi nem koronás királya, a kultúra annak édes gyermeke.”

„A lélek óceáni mélységeiben ott szunnyad az örök, igaz hit, az alkotóerő és az építő munka tiszta forrása, amely egyedül képes eloltani az emberi szív örök szomjúságát, amint meg van írva : „Aki abból a vízből iandik, amelyből én adandok neki, nem szomjazandik mindörökké.”

Az örök pedig, akik nem teljesítették kötelességüket, hanem lomhán, gyáván elaludtak és a sajtó, amely óriási csatorna-rendszerével behálózta a várost, majd elszállította a gyilkos mérget szerte az egész birodalomba, ezek ne merjék magukról

elhárítani a felelősséget az emberi nem pusztulásáért.

Eddig a bíráló. Ez, bár nem sablonos, de velős és lényegbevágó.

— — — — —
 A nyugati szemhatáron lassan lehanyatlik a nap, sugarai sietve búcsúznak el a temetőtől.

A felhők kárpítja meghasad, s angyali harsónak zenéje, királyi nászinduló dallama csendül a végtelen, halotti némaságba.

A hit napja búcsúzik a világtól: a királyné: halott országától . . .

„Hol, kiben talál magához méltó fejedelmi élettársat?”

Ez a „Keresztény Kultúra“ legújabb pályatétele.

A TÖLGYFA LEGENDÁJA.

(Március Idusán.)

Az Uristen egy napon maga elé hivatta angyalait és megparancsolta nekik, hogy fújjanak bele a harsonákba.

A parancs teljesült, s megzendültek az ég trombitái.

Nem sok idő múlva nagy lárma, kiabálás, érthetetlen zűrzavaros beszéd kíséretében felvonultak a világ népei és nemzetei, hogy megjelenjenek a világ Alkotójának tróusa előtt.

Egyik a másika után járultak az Úr színe elé.

Azért hívtalak benneteket, szólott az Úr atyai jósággal, de kemény, szigorú hangon, hogy megvizsgáljam a sziveteket.

Tudni akarom, hogy azóta, hogy életre hívtalak benneteket, mit műveltetek, és hogyan becsültétek meg az adományokat, amelyekkel megajándékoztalak benneteket.

Elsőnek jelentkezett az angol.

Látom, mondotta, az Úr, hogy te a kalmárkodást szereted. Hogy csupán a sivár földi lét a te világod, és az Ég felé nem igen téved tekinteted. Hogy vagyokra, gazdagságra és hatalomra

törsz. Ezért adok neked sok gyapotot, rizskását, kávé, teát, kakaót: kereskedjél vele.

Most pedig mehatsz.

Jött a francia, és az Úr arca még jobban elborult.

Látom, hogy a piperét kedveled, és hogy a hiúság tartja fogva a te lelkedet. Hogy szereted a síma beszédet.

Ezért rendelek a te szolgálatodra a világ minden részében sok selyembogarat, tarka-barka csenge-benge virágot, csipkét, szalagot, hogy tetszésed szerint felcicomázhass magad, és a virágok nyelvén szólhass.

Most következtek volna a csehek meg az oláhok, csak hogy ezeket álnokságuk meg gyáva-ságuk miatt oda se eresztették az Úr szeme elé.

A kis Bulgáriához, Szerbiához így szólt az Úr:

Adok nektek vigaságos, jó napokat, gondtalan-ságot, mert nyájas szívességet tanúsítotok az utasok és vendégek iránt.

Azonkívül hosszú, boldog életet mert megbecsültek az öregeket, jó szüleiteket, tanítókat.

Az apró kis balkáni népeknek egyébiránt többnyire jó legelőt, kecskét, birkát, malacot adományoztatott az Úr.

A németet jó ideig elnézte az Úr, azután így szólt hozzá:

Látom, fiam, hogy a családi boldogságot, a jólétet és megelégedést mindennél többre becsü-löd, de emellett rólam sem feledkeztél el. Látom,

hogy ajándékaimat nem tékozoltad el, hanem szorgalmaddal, kitartásoddal és takarékos munkaszere-tetteddel gyarapítottad.

Most megáldalak, és, mivel nincsenek nagy igényeid, adok neked táplálásodra egy kis árpát, komlót, amiből a földkerekség legjobb ser-italát főzheted; adok hozzá jóízű retket, rozskenyeret, hogy még egészségesebb, még kitartóbb lehess.

De, mivel szeretlek, apró-cseprő vétkeidért nagy megpróbáltatást küldök rád. Ám te ne félj, lesz rá gondom, hogy Erős Kezek sülyedő hajódat még idejében kimentsék.

Azután jöttek egymás után sorjában a világ többi népségei.

Mindegyikökhöz volt az Úrnak egy-két jó-ságos feddő vagy biztató szava.

A menet végén, leghátul következett az olasz.

Nem gyalog jött, mint a többi, hanem valami bizonytalan lenge jármű — valami csónak-féléből ugrott elő, miután kikötött egyik kiálló sűrűbb felhőn, kisegítvén maga mellől a ladikból egy éjfekete szemű, ébenhajú vászoncelédet s hóna alatt valami sallangos szezerszámot szorongatott.

Az Úr arculata, bár egy kis rosszalást nem igen tudott leplezni, mosolyra derült.

Látom, hogy nem szenvedsz a magánosság-tól és hogy nem sokat bajlódol a világ ügyével-bajával.

Adok neked szép, derült eget s hozzá örökös vidámságot, jókedvet.

De minthogy a csónakázásból meg a danázásból megélni mégsem lehet, küldök számotokra egy Hajóst, egy Kormányost, aki elkormányozza majd csónakotokat egy komolyabb, rendesebb, munkásabb élet kikötőjébe.

De mindezt oly feltétellel adom, hogy ezen túl, ha va ami tisztességes, becsületes nemzettel bajtársi szövetséget kötök, nem hagyjátok őt cserben a legnagyobb bajában és nem fordultok el-lene, hanem kitartotok mellette és szívvel-lélekkel segítitek őt.

A hitszegés, fiam, nagyon nagy bűn, és csak Isten a megmondhatója, hogy miért nem pusztítottalak el már eddig is benneteket . . . Talán a nótátokkal igéztetek meg, meg azután arra is számítok, hogy hamarosan jóvá teszitek hibátokat az én kedves, vitéz népemmel, a derék magyarokkal szemben.

Ezzel elbocsájtotta valamennyiöket és egyszerre elcsendesült a nagy, vásári zsvajgás.

A hirtelen beállott nagy, ünnepélyes csendben most egyszerre csak nagy dörrenés hallatszott. Villámok hasították az eget s viharos, sebes szél-roham s szemkápráztató, vakító, égi tűz-játék, lobogó meteorkő-, és csillaghullás közt a fényes, tüzes felhőkből kibontakozva előléptetett fehér lován egy gyönyörű daliás levante.

Ménjének járása olyan kecses, olyan méltósággal teljes volt, hogy a keleti fejedelmek, ma-

haráják legkényesebb, legdrágább arab ménei vizilovak, közönséges patkányok hozzá képest.

A gyönyörű okos, nemes állat tudja, hogy nem közönséges halandót visz a hátán, azért olyan rátartós.

Szerszáma, zablája, nyerge csupa arany és ezüst és csillogó drágakövekkel van kirakva.

Hát még a lovas!

Nyestprémes, zsinóros mentéje úgy simul, feszül fenséges, királyi termetén, mint hogyha szobor volna.

Fövegén kócsagtoll, kacagány a vállán, csizmáján sarkantyú, oldalán görbe kard. Kezében buzogány, baljában táborkürt.

Csak fejedelem lehet ilyen délceg, ilyen méltóságos.

Nem voltunk ott, mégis előttünk látjuk:

Ki ne ismerne rá a magyarok hős vezérére és honalapítójára, Árpád fejedelemre!?

Az a rettenetes robaj, amelyet mi az elébb ágyúdörgésnek véltünk, bizony nem volt egyéb, mint az ő harci kürtjének szava. Az pedig, amit menykőcsapásnak, villámlásnak néztünk, csak kis szikra volt, amit a fejedelem lovának patái csiholtak a menyország kövezetéből.

Lépj előbbre, fiam, szólalt meg az Úr, le szállván trónusáról, jobbját a vitéz hatalmas, széles vállára téve, miközben gyönyörködve legeltette szemét a daliás leventén s délceg paripáján.

De ekkorra már Árpád is kint volt ám a nyeregből.

Leoldotta oldaláról a görbe kardot s a hatalmas buzogánnyal, táborkürttel és minden hadi jelvénnel együtt hódolattal letette az Úr zsámolyára egy arra rendelt selyem párnára, s maga is letérdelt.

Kelj fel, fiam, szólította őt ismét az Úr.

Tudod, hogy te vagy az én legvitézesebb harcosom, legkedvesebb gyermekem.

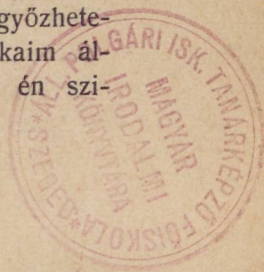
Csatában, hadban-vészben mindig engemet szolgáltatál s az utolsó csepp véredet sem kímélted, ha ontani kellett az én országomért.

Emellett, látom, hogy megveted a világi hiúságokat és hogy mindig az egyenes úton jársz. Hűségedet, bátorságodat meg akarom jutalmazni, szólj, mit kívánsz.

Árpád vezér felemelkedett csendesen térdeplő helyzetéből, és napbarnított, szép férfias arcán végigfolytak a gyermeki ragaszkodás, a hála és a megihatottság könnyei. Azaz, hogy folytak volna, sebes patakokban, ha nem vágja útját az előretolódó áruló seregnek két világrész rettegett hősének vasszíve-páncélja.

Megszólalt nagy ünnepélyességgel és fiúi alázattal.

Mindenem van, Uram, Atyám. Seregem elszánt és vitézi tettekre kész. Fegyvereim győzhetnek: hirnév, dicsőség és késő maradékaim áldása a kísérő társam. A te országod az én szí-

vemnek végya, lelkemnek álma. Ezért nem fog rajtam az ellenséges nyíl.

De, ha végtelen atyai jóságod mégis valami égi ajándékkal akarná jutalmazni földi éltetmet, add, ó add, én jó Uram, Teremtőm, hogy népem soha se jusson szolgaságra.

Az Úr nem válaszolt, csak hosszasan nézett, nézett. Tekintete elhomályosodott, fenséges arcán, hófehér szakállán végig peregtek a megindultság könnyei, e tiszta fényű drága gyöngyei a szívnek. Harmatos lett az Úr két szeme, orcája: csillogott, ragyogott benne a könnycsepp, mint lilium kelyhén a gyémánt, mint friss havon a drágakő.

Elő vezette az Ég legszebb angyalát, dicsőséges arcú, ragyogó szépségű, gyönyörű leányt.

Ruhája, fátyla lenge habfehér selyem, talán csak angyalok lehellete. Kebele, orcája áttetsző, mint az alabástrom Egész lényéből varázs, bűvös zengzet, mennyei fény sugárzik. Alakját dicsfény övezi, homlokán cserfakoszorú.

Árpád fejedelem egy ideig nem is látott, úgy elkápráztatta szemét a sok ragyogás, a nagy mennyyei fényesség.

Neked adom a legszebb leányt, aki csak van egész birodalmamban: legyen tied a Szabad-ság.

Hogy pedig ennek a mai napnak méltó emléket állítsunk, vedd ezt a kis fát, kertemnek legszebb díszé, legfőbb ékessége. Ápold, gondozd, vigyázz reá.

Az Úr ekkor kis agyagcserépben gyönyörű szép, erőteljes tölgyfacsemetét nyújtott át Árpád fejedelemnek.

Azután pedig, elővevén kebeléből, egy kis ruhadarabot göngyölt ki és magasan meglobogtatta a szélben.

Ezt a kis selymet a te szivednek bátorságából, lelkednek egyenességből, becsületességéből s a te győzhetetlen fiatalságodnak törhetetlen reménykedéséből és bizakodásából szőtték az én angyalaim.

Az én atyai áldásom van benne.

Ezt azért adom, hogy oltalmazód legyen a vész napjaiban. Ha erre tekintesz, tudnod kell, hogy nem vagy egyedül, hogy veled vagyok. Ez az én isteni ígéretem záloga.

Árpád fejedelem sokáig nem tudott szólni, szive egyszerre oly nehéz lett. Csak állt, csak állt ott, mint földbe gyökerezett tölgyfacsemete, mint rendíthetetlen gránitszikla — mint a testi és lelki szépségnek élő szobra. Olyan beszédes volt egész fenséges, fejedelmi lénye, hogy nem is volt szükség szavakra: beszéltek eleget a mélytűzű, szikrázó szemek.

Csak szive vert egy kicsit hangosabban. Bizony, kicsi híja volt, hogy ketté nem repedt a páncél domború mellén.

Azután mégiscsak összeszedte magát valahogy.

S bár az Úr Isten szívesen marasztotta egy

kis áldomásra : — Árpád vezérnek nem volt maradása az Égben. . . Húzta őt a szive nagyon. . . Ki tudja hová . . . ki tudja, merre. . ?

Gyorsan nyeregbe pattant s elvágatott a drága ajándékokkal azon a fényes országuton, amelyet csupa apró fényes csillagokból építettek az ég angyalai az ő és seregei számára.

Az Úristen pedig sokáig állt még ott a mennyország kapujában és nézett utána könnybe lábbadt szemmel, ameddig csak el nem tűnt az ég fényes felhői mögött.

Árpád pedig ment, vitte Táltos paripája a Hadak Utján — gyorsabban, mint a vihar, gyorsabban, mint a hullócsillag.

Vitte hű, okos lova, tudta biztatás nélkül is, hogy hová, merre kell mennie. Millió és millió tüzes szikrát vert a csattogó ezüst patkó : megannyi fényes csillag vált mindenikből, csupa halhatatlan hősök, szikrázó napok, tüzes meteórok a magyar égen.

Paripája végre hirtelen abbahagyta az eszeveszett vágatást, s gyémántszeges-ezüstpatkós négy lába a Vereckei-hágón a Kárpát hegység csúcsán ért földet.

Nyerített egyet örömében, ami elhallatszott messze a végtelen pusztaságon egészen az Alpokig. Úgy, hogy az ott lakó félénk népségek ijedtükben mind szétszaladtak.

Csak a bátrabbak maradtak veszteg, de velük is elbánt Árpád vezér görbe kardja, jó buzogánya.

Hogy megtisztította a vidéket, csak azután ért rá egy kicsit széjjel nézni.

Hát volt mit látni!

Lába a földbe gyökerezett, szeme tágra nyílt, lelkét varázslat szállta meg. Nem tudott betelni a táj tündéri szépségével, gazdagságával.

Egyszerre csak csendesen leemelte fővegét, térde megingott, s ott a kék ég csillagos kupolája alatt felcsuklott kebléből a visszafojtott zokogás. Hangos szóval sírt és imádkozott. Sírt, mint egy gyermek.

Soha sem sírt még életében.

Hej, pedig a magyarok Istene tudja, hogy hány véres csatában, hányszor nézett a halál szemébe, hogy már zsenge gyermekora óta milyen kemény katonai diszciplinában volt része!

De most nem volt férfi. Nem volt a világ legvitézebb, legbátrabb katonája, a rettenhetetlen harcos.

Most csak gyermek volt, kis gyermek, aki elvesztette és hosszas bolyongás után megtalálta édesanyját.

Letérdepelvén megcsókolta az édesanya szívét, a drága honi földet és hálát adott érte a magyarok Istenének.

Azután fogta a kis tölgyfacsemetét és a négy folyó völgyében, a hármass halom alján szépen elültette.

Azután ráborította gonddal, oltalmazón a háromszínű leplet, Isten védő szárnyait.

A Szabadságot pedig, ezt a gyönyörűséges égi mennyasszonyt örökre a szívébe zárta és megfogadta szent esküvéssel, hogy soha sem lesz szívének más szerelme.

* * *

A kis fa pedig az új haza földjében gyorsan gyökeret vert és szépen megerősödött.

Csak nőtt, csak nőtt, egyre nőtt: — koronája felnyult a fellegek fölé; fel a Magas Tátra csúcsáig, az Adriáig, a Lajta partjáig, az Erdélyi Havasokig. És még azon is túl, messze, idegen országok fölé.

De csakhamar szélvész kerekedett és villámterhes felhők, az ég e fekete seregei rontottak az ég kárpitjára Északtól Délig, Keletről Nyugatig.

A kis fa ágai recsegték-ropogtak, koronáját tördelte, csapdosta a dühös, szilaj szelek korbácsa, gyengéded fiatal hajtásai lehervadtak a fagyos légben, szép zöld levelei lehullottak. Károgó varjak, döggkeselyűk seregei kóvályogtak a feje felett, körülötte vihar zúgott és menykő csapkodott.

Mintha csak az utolsó ítélet napja közeledett volna. . .

* * *

Tüntek a napok, tüntek az évek, tüntek a századok.

A vihar néha el-elcsendesedett, s ilyenkor a kis fa újra fiatal ágakat, friss zöld leveleket hajtott. Egyre nagyobb, egyre erősebb, egyre izmosabb lett.

Elmult már hétszáz, majdnem nyolcszáz év is, s a fa egyszerre csak . . . mint hogyha valami baja volna. . .

Évről-évre kevesebb ágat hajtott, a tavaszi rügyek lehullottak róla, levelei pedig sárgulni kezdtek.

Mi ez?

Mi a baj, hol a baj...? Mivé lesz Isten remeke, az erdők királya, bércek fejedelme. . .?

Valamit tenni kellett.

A fának gondozásra van szüksége: gyorsan munkához láttak hát.

Kezelték, nyesték, öntözték, ápolgatták, babosgatták, de a fa csak nem nőtt egy centimétert sem tovább. Szemlátomást pusztult.

Baját, orvosságát sehol sem találták.

Elmult már a nyolcadik száz év is, és ekkor lejött az Égből az első orvos, aki szívvel-lélekkel, tüzzel-vassal a fa gyógyításához, neveléséhez fogott.

Levagdosta róla a beteg ágakat, hervadt leveleket és gyógyító irt tapasztott a sebekre.

El is nevezték őt a Legnagyobb Magyarnek, mert úgy szerette a kis tölgyfát, úgy szerette, hogy . . . jobban, mint a maga életét.

És amikor látta, hogy már elkésett, hogy a fán nem tud már segíteni: lelke elborult, hű szive megtört fájdalmában.

Ámde a kis fának, Isten ajándékának nem volt szabad elpusztulnia. Neki más volt a rendeltetése.

Majdnem nyolc és félszáz évét élt már a fa az új haza földjében, de — egy-két elkésett rügyet, bimbót, mit leszámítva — még soha sem voltak virágai.

De amikor a történet mezején a szemhatáron megjelent az első fecske, hogy jelentse a nemzeti ébredés, az új kor tavaszát: egy kóbor szellő átsuhant az Alpeselek felett és belekapaszkodott a fa ágaiba. Félre lebbentette a hervadó lombsátort és a hasadáson beszűrődött a jótékony tavaszi napsugár. Annak a napnak sugara, amely Európa Nyugatán a többi országok felett már teljes pompájában ragyogott,

A fa egyszerre virágba borult.

Ezek a virágok gazdag gyümölcsstermést ígértek és megmentették a fa életét. A nemzet pusztulni-veszni indult fájának életét, mert megtalálták annak orvosságát:

Beleírták a magyar nemzet imádságos könyvébe, a magyar alkotmány legelső lapjára, hogy a fát meg kell kapálni, hogy a gyökerek is levegőhöz és napsugárhoz jussanak.

Nyolcszázötven esztendeig művelte a magyar földművelő osztály ezt a földet, szenvedett és vérezett érte, anélkül, hogy jussa lett volna hozzá, anélkül, hogy jogai lettek volna ebben a hazában.

Neki csak kötelességei voltak.

Negyvenhét éves Márciusi Ifjúság! Hazánk dicső fiai! Nemzetünk ezeréves fájának halhatatlan szép virágai!

A ti nagyságotok nagyobb minden nagyságnál, a ti dicsőségetek dicsőbb minden dicsőség-nél, a ti magyarságotok magyarabb minden magyarságnál!

Mert a ti lelketek lángjában született meg és kelt új, igazi életre ez a nemzet; mert ti szereztétek meg a magyar föld elsősülött fia, a földművelő nép számára elorzott ősi örökségét, amelyet még e nemzet atyja, a honalapító Árpád jegyzett el az égből minden igaz fia számára: a jogot, a szabadságot.

A ti hazafiságotok tündöklő példája, a ti honszerelmek lángja világítson előttünk lobogva nemzetünk nehéz Golgota-útján, ez legyen a mi fáklyánk, vezércsillagunk csonka hazánk börtönfalai között, a gyászos, trianoni éjszakában.

A ti szívetek, a ti magyar szívetek tüze, dobogtassa meg ma és enyhítse fájó szíveinket; a ti vértelen forradalmatok lelke vezessen bennünket új csatára és — a ti dicsőséges honvédseregeitek kihullott vére szentelje meg és erősítse karjainkat, ha üt a cselekvés órája, ha majd megfújják a trombitát.

VARAZSTÜKÖR

A beteg káplánt távollétében a tanító helyettesítette az iskolában a hittanórán.

A tanító eltétette a gyermekekkel a kis katekizmust, bibliát.

Irjátok le az irkátokba értelmes, egyszerű mondatokkal, hogy milyenek képzelitek az Istent. Vagy pedig rajzoljátok le képét a rajzparírra.

A kis műkedvelő sereg munkához látott, s a sok apró kéz serényen mozgott a papiroson.

Nem sok idő múlva az érintetlen és korlátozást nem ismerő gyermekfantázia százféle színben és alakjában jelent meg az irkák és rajzfütek goromba papirosán az Isten képe.

A tanító megvizsgálta a kezdetleges rajzokat és dolgozatokat és el-elmosolyodott a gyermekek együgyűségén és ötletességén.

Mindegyik gyermek írt valami többé-kevésbé értelmes vagy értelmetlen és csak lazán összefüggő mondat-sorozatot, vagy rajzolt egészen primitív ábrát a füzetébe.

Az egész kísérleti foglalkoztatásból kiderült, hogy a gyermekek többsége hosszúhajú, nagy-szakállú, szigorú öreg bácsinak képzelte el az Uristent, ki érdekem szerint egyik kezéből cukrot,

a másiktól pedig virgácsot osztogat a gyermekeknek.

Feltűnő és érdekes jelenség volt csaknem valamennyi rajzon, hogy Isten pápaszemet viselt az orrán és a tehetségesebb gyermekek rajzán vagy a tanítóra, vagy a gyermek édesatyjára, vagy valami más vezető emberre akart hasonlítani.

A beszolgáltatott irkák és rajzpapírok között teljesen üres volt; az osztály két legjobb eszű tanulójáé.

Hát te, fiam, nem tudod elképzelni, hogy milyen az Isten?

De igen, felelt az értelmes, élénk kis fiú. De én úgy gondolom, hogy Isten olyan nagyon tökéletes, hogy hiába is akartam. nem bírtam róla írni. Mert valahányszor egy mondatot le akartam írni, utána mindjárt egy jobbat gondoltam. Ekkor azt gondoltam, hogy nagyon sokáig kellene élnem és mindig Istenre gondolnom, hogy olyat tudhassak elgondolni, ami olyan lenne mint az Isten.

És te, Péter fiam, te miért nem rajzoltál? Hiszen az egész osztályban te tudsz legjobban rajzolni! Te milyennek képzeld el mindnyájunk gondviselő, szerető Atyját, Istent?

Én úgy gondolom, szólt a kevés beszédű, magába mélyedő gyermek elmélázva, hogy Isten, mivel csupa lélek, fehér; ezért csak krétával lehet a képét lerajzolni. Ez pedig nem látszik meg a fehér papíron.

A tanító nagyon meg volt elégedve a lélek-

tani nyomozás eredményével s csak azt nem tudta eldönteni, hogy a két üres papírlap melyikére írjon jobb osztályzatot, hogy melyiknek ítélje oda a győzelmi pálmát.

Te, kedves olvasóm, kiváltképpen ha pap vagy pedagógus vagy, talán segítségére lehetsz a tanítónak a kérdés megoldásában. Magam, ki foglalkoztam egy kicsit nevelésüggyel és Istenről is nem egyszer elmélkedtem már, teljesen osztozom a tanító zavarában.

Én azt hiszem, hogy még a legjobb, legistenfélőbb ember is tulságosan keveset foglalkozik Istennel ahhoz, hogy megismerhesse őt.

Hogyha pedig a mondottakból valaki azt a következtetést vonná le, hogy Istent nem lehet megismerni, az szívlelje meg a másik üresen maradt papírlap kis művésznének megkapóan egyszerű és mégis olyan nagyszerű elméletét...

Talán nem lesz érdektelen tudni, hogy a gyermekek egyikéből Rubens a másikából pedig Szent Ágoston lett.

Igaz, hogy e kettő nem járt egy iskolába sőt még kortársak sem voltak, ámde azért fenti kis történetünk mégis igaz lehet, hiszen mind a ketten Istent akarták híven lerajzolni és abban a világban amelyben ők éltek, nincsenek korhatárok.

A tanító nagy megilletődéssel távozott kis barátai köréből.

Hazamenet nem fogadta a köszöntéseket,

senkit nem üdvözölt, otthon pedig a vázlatkönyve helyett a felesége szakácskönyvébe kezdett irogatni.

Mikor neje megkérdezte tőle, hogy mi baja van, lassan kezdett magához térni.

A varázstükör, felelte, még mindig nagyon szórakozottan.

Az asszony, aki rosszat kezdett sejteni, ijedten kérdezte:

Hát az meg már milyen?

A tanító lelke és öntudata visszatért abból a csodálatos idegen világból és most már itt érezte magát idegennek.

Nagyon értelmesen és nagyon komolyan nézett a feleségére:

Fényes és tiszta, de konok. Mi, felnőttek, hiába pillantgatunk bele: nem mutatja meg nekünk Isten képét.

AZ ÖRDÖG HÁZASSÁGA

Törté net, amely a házas emberek többségének tanubizony-
sága szerint úgy jó, ha a végén kezdődik.)

Az ördög nem hagyott békét az ördögnek:
meg kellett neki házasodni.

Nem csodáljuk, ha erre a hallatlan riportra
nagyott néz a nyájas olvasó; hiszen általánosan
tudott dolog, hogy valahány ördög van a világon
az mind nőtlen ember.

Másrésről pedig elnézését kérjük a szíves
olvasónak ez önkényes antropomorfizálásért. Ment-
ségünkre szolgáljon a „kor“ jóhiszemű hiedelme,
mely szerint talán legalább is van olyan becsüle-
tes és igazsághoz anyira közelfekvő inkarnációs
elmélet az antropomorf ördög, mint az antropomorf
isten.

Az ördög tehát eleitől és természettől fogva
nőtlen.

Kezdetben ugyanis világalkotó munkájában az
Urat ellenkezéseivel folytonosan zavarta, és ezért
a világ nem lehetett tökéletes. Az Úr ekkor az
ördögöt gonoszságáért azzal büntette, hogy soha
sem szabad megházasodnia.

A világ teremtése óta pedig nagyon hosszú
idő telt el. Ez óta az ördög a nőtlenséget annyira

megszokta, hogy a házasságnak még a gondolatától is irtózik.

Fenti értesülés tehát arra is alkalmas lehet, hogy az ördög áldozatra kész, vértanu karakterét, mártiromságra való hősi önelszánását megcsodáljuk. Annyi legalább is nem szenved kétséget, hogy a jövő hőskölteménye, ódáknak és himnuszoknak ezrei e világraszóló, nagyszerű eseményről fognak zengeni.

Amde most nem arról van szó. Most arról van szó, hogy megházasodik az ördög.

Megházasodik az ördög!? Hogy lehet ez!? Az ősi tilalom ellenére? És ellenére azon még hangosabb, még parancsolóbb tiltakozásnak, mely az asszonyi nem ellenében ősidőktől fogva szívében él?!

Ellene szegülni Isten parancsának...!?

Nem, igazán nem ez az, ami őt vissza tudná riasztani...

Ez a szigorú (de végtére is bölcs) tilalom még nem rettentené el őt szándékától és nem hívná ki ellenszegülését. Hiszen a világ kezdete óta egyebet sem tesz, mint ellenkezik Isten akaratával.

Azután meg a tapasztalat is mind a mai napig azt bizonyítja, hogy világszerte a gonoszság diadalmaskodik. Az isteni rendelet kijátszása, a törvénytírási, a sötétség, a hazugság. Az igazságot pedig, a jót mindenütt letiporják.

Avagy talán nem lopják, nem csalják-e egymást és önmagukat is az emberek? Létezik-e

ezen a széles, kerek világon az az alávaló bűn, az a hitvány árulás, csúszó-mászó hízelkedés, ami számkivetettebb, úáltabb és üldözöttebb volna, mint az igazság? annak szeretete, az önérzet és becsületesség? ... Vajjon emberszeretők-e és vajjon Istenfélők-e az emberek? Ismernek-e szegyet...? Van-e valami, ami még szent előttük?

Semmi kétség, ő ezúttal is győzni fog.

A jámbor öreg azután csinálhat a kódexeivel amit akar.

Lendítheti velök a pokol kerekeit, vagy beteheti valami dohos múzeumba, egerek, patkányok és egyéb lelkes állatok seregeinek épülésére. Jó lesz pelyhetlen állú, gyenge kamaszok, az életről mit sem sejtő szobatudósok, kiérdemesült vén professzorok mulattatására, vagy zöld fülű, rakoncátlan gyermekek ijesztgetésére.

Valóban, folytatá magában az ördög, nem mulatságos gyermekjáték, nem szárnalmas komédia-e az, amit a hiszékeny, bárgyú öreg folytat az ő „szigorú törvényei“-vel?! Vajjon tiszteletben tarják-e ezeket az emberek? Nem tiporják-e lábbel lépten-nyomon? mindegyikök maga írva elő magának élettörvényeket és szabályokat, amilyenek önző egyéni céljaiknak éppen legjobban megélelnek!?

Hát vajjon törvénytisztelők és vajjon istenfélők-e az emberek?

Itt elgondolkodott.

... Tőlem bizony jobban félnek! Hahaha!

Vagy nem vagyok-e én korlátlan úr a föld e száanalomra méltó önhitt férgén, ki felfuvalkodottságában a Föld urának képzele magát, valójában pedig ócska, kopott világának leghitványabb rab-szolgája, legnyomorultabb helotája ?!

Hahahaha!

Kaparitsak csak egyet is közülök a karmaim közél! Nem tordít-e azon nyomban hátat a szigorú öregnek? kiállhatatlan, ostoba normáinak? kijózanító, rideg bölcseségének? ... ha én valami hirhedt „szépség“, valami festett arcú kéjleány képében megjelenek a láthatáron ...? ... ha belemártották nyelvök hegyét abba a kupába, amelyet én kínálok nekik?!

Hahahahaha!!!

De nem is lehet csodálni. A világ halad, az emberek mindennap okosabbak lesznek, s a divat is hódít. Minden kornak, minden időnek más a szokása, más az igénye. Éppen csak ez a begyepesedett koponyájú konok öreg nem akar változtani azokon az ő nagyratartott, de senkifiatól nem tisztelt törvényein, „a lét őselvein,“ „világalkotó és életfentartó biztosítékain“? Mire is volna jó ebben a gyönyörű, modern világban az eféle ócska lim-lom? A menykőbe is! Isteni törvények! Hahaha! Kinek kellene még ezek? ki a fészkes fülemülenek? Hahaha... A világ modern, az emberek nagyon okosak, kiváltképpen a nők!

Törvénytisztelet, szemérmesség, nőerény...? Hahaha! Ócskább, vénebb ez már, mint maga a bűn!

Igazság szerint már réges-rég ki kellett volna, hogy menjen a divatból. Hogy is festenének manapság benne Éva hódításra termett szépséges leányai?! Hahaha! Nem is bolondok, hogy magukra öltsek...! Ki evett nadragulyát, hogy magát, szabadságra termett lelkét az erény megveszekedett, rozsdás bilincseibe kényszerítse?! Nőé, a vén bolond, gyávaságból, kínjában vitte be a bárkába, mert félt a zörd öregtől.

Szabadság, rabság — erre azután eszébe jutott az ördögnek, hogy neki tulajdonképpen meg kell házasodnia.

Minden jó kedve, humora egyszerre odalett.

Dacolni a világ Urával, őt rászedni, kijátszani... nem utolsó mulatság — de azért... megházasodni...!? Brr!!!

— Ennyit már nem ért meg neki a móka.

Mindegy. Ennek meg kell lenni. Ez elől már ki nem térhet. Alattvalói lázadoznak, kijelentvén, ha eleget nem tesz kívánságuknak és meg nem házasodik, kiűzik őt a pokolból és választanak maguknak más fejedelmet. Mert hiába, ő már öreg és örökké elvégre az ördög sem él: gondoskodják, méltó utódról.

Az ördögöt még soha senki sem látta szomorúnak, de most igazán nagyon elkedvetlenedett.

Egész életét az emberiség alja, söpredéke között töltötte el, latrok, gyilkosok között — s mind ennek tetejébe még meg is házasodjék — !?

Ez, ez sok volt neki.

A szerelem olyan, filozofált tovább a tárgyra térve az ördög, mint a szőlő. Először must, azután bor lesz belőle, végül — megecetesedik. A házasság pedig, ez az ecetes ugorka . . . lehet jó és hasznos a másnapos gyomornak, de ő, az ördög... és még édeskés ábrázatot is vágjon a fanyar tréfához!

Újólág nagy búa, gondba merült.

Hát jó! Úgy legyen. Régen megunt, megúttált életének úgy sem vethet véget. Legyen tehát házasság a vége.

Roszább minden öngyilkosságnál.

Az ördög, amint látjuk, nagyon el volt szá-
nakozva.

Most tehát fel, dologra!

„Lassú megfontolás és gyors cselekvés!”

Ez a hasznos elv vezette őt eddig is minden vállalkozásában. A recept jóságát pedig bizonyítja az állandó siker és győzelem.

Az ostoba ember éppen azért veszít mindennütt velem szemben — vigyorgott magában ön-elégülten, gyönyörteljes, gonosz kárörömmel — mert ő éppen fordítva csinálja!

Most pedig nincs egyéb hátra, mint asszony után nézni. Rajta tehát!

Nagy ház a világ, van elég lakója: kerül benne szőke is barna is. Addig keressél, amíg nem talál magához való, jóra való feléséget.

Minthogy pedig a boldog házasság elenged-
hetetlen feltételének tartotta, hogy a hölgy morálja

legalább egy fokkal magasabb legyen a férfiúénál. elhatározta, hogy „magasabb helyről“ nőül s fent az emberek között keresi a boldogságot. (Csak nem vehet magának feleséget az ördögök közül!)

Igaz ugyan, hogy valamikor nagy szégyen volt az, ha a házasulandó legény nem talált magának feleséget a saját falujában, csakhogy ez régen volt. Ma más a világ, mások az emberek.

A mai idők cifra betegségeinek mit sem használnak a régi világ egyszerű gyógyfüvei, herbatéi.

S így csak természetes, ha az ördög sem vehette már hasznát a régi boldog idők kipróbált, jó házassági receptjének: „Ha meg akarsz házasodni, vedd el a szomszéd lányát.“

Mert manapság már a szomszéd lányában sem lehet megbízni.

Az ördög nem volt nagyon válogatós (éppen ez volt a szerencséje) s így rövidesen talált is magának élettársat.

Az idő pediglen pénz, ezt nem lehet vesztegetni, tehát gyorsan egybekeltek.

Mert minden, mint a karikacsapás. Símán akadálytalanul.

Mert amióta a házasságok nem az égben köttenek, . . . azóta az ördög is vehet magának feleséget.

Ez sem baj!

A templomban úgysem esküdhetik meg. Mert az Úr innen örökre kitiltotta őt. Az ördögnek min-

denhová szabad bejárata van a föld kerekén, a legsötétebb viskótól a legfényesebb palotáig (Igaz, hogy az utóbbi helyeket szívesebben látogatja). (Az ördögnek van esze!) — csak a templomba nem teheti be soha a lábát.

Egyetlen egyszer akart ide betolakodni, de akkor sem sikerült neki. Az Úristen ekkor maga szállt le a földre és korbáccsal verte ki onnan kufár alkuszait.

Az ördög csak a példabeszédben szegény.

A pénz pedig nagyon fontos dolog, kiváltképpen a házas életben.

Az ördög és kedves felesége tehát nagyon boldogok voltak.

S talán nem is lett volna soha semmi baj, ha — jó magyarán szólva — a mennykő egészen hivatlanul és váratlanul, be nem üt a határba.

Mindjárt másnap reggel.

Az ördög el akart menni hazulról. Valami „magánügyben“.

Az asszony sem bánta, ha egy kicsit lerázhatja már férjét a nyakáról (Utóvégre is nem ülhetnek mindig egymás szoknyáján!)

Búcsúzáskor . . .

Meg ne botránkozzál, kedves olvasóm, az ördög és felesége egymás haján búcsúzkodott.

Tehát a búcsúzás megható, gyöngéd pillanatában: — a menyecske keze megakadt az ördög homlokán levő két kis dudorodásban, amelyek mindeddig rejtve maradtak, szerényen és óvatosan

húzódva meg az égnek álló borostás, tüskés hajzatban, amelyet az ördög az emberektől eltérőleg, hátulról előre fésülve viselt.

„Hát ez itt mi?”

És lett ám zene meg lakodalom lakocalmas nép meg zeneszó nélkül.

Az asszony haragjában és szégyenében keserves könnyekre fakadt. Valósággal visított. Csak úgy zengett belé a sokemeletes, rengeteg bérpalota.

A szomszéd házakból és lakásokból az emberek mind összeszaladtak, (hogy valamiképpen ki ne maradjanak a családi cirkusz szívet és lelket gyönyörködtető épületes látványosságából.)

Még a harmadik uccában is lehetett hallani az asszony üvöltését.

Lehordta a megszeppent boldogtalan férjet mindenféle csalónak, szélhámosnak, komédiásnak.

Azt hittem — szipogta kifulladásra — az hittem, hogy valami tisztességes, jóra való ember, igazi gentleman lesz a férjem. S kiderül, hogy nem is férfi, hanem valami bakkecske.

Az ördög, amikor meglátta a nagy csödületet, a sok asszonynépet, mély megszégyenülést érzett. S nehogy a családi botrány még nagyobb legyen, megbékéltetni, csittítani kezdte feleségét.

Igyekezett neki megmagyarázni, hogy az a két kis halom ott a feje tetején, nem egyéb, mint a magasabbrendű szellemi képesség, a fentköltés ismertető jele, kritériuma. A többi férfiakra csak azért

nincs ilyen, mondotta, mert alantas észjárásúak.

A nő végre belerekedt, kifulladt a sok kiabálásba, az asszonyok szétszéledtek, s estére kelvén az egész város tudta már, hogy Blanka férjének — egyetlen éjszaka folyamán — szarvai nőttek.

Senki sem unatkozott.

A magas intelligencia eszmét cserélhetett az érdekesítő, jeles napi eseményről. Jó társaságok asztalairól nem hiányzott a megszokott szellemi lakoma, válogatott kedves csemegéjük

Fodrásműhelyekbe, manikür szalonokba nem léptél hiába. Minden leborotvált hajszáladért, kicsupált szemöldöködért bőséges kárpótlásban volt részed. A Blanka esetével kapcsolatos botrány mindenféle változatban és formában került feltárlásra. A véleménynyilvánítás pedig általánosan kötelezett.

De nem is adódott panaszra ok, hogy u. i. bárki is igyekezett volna kivonni magát a kedves „morális“ kötelesség alól.

Mindenkinek megvolt véleménye a dologról... egy csomó férj kivételével, kik búsán elmélázva, hallgatagon tértek napirendre a hallatlan és szokatlan beszéd tárgy felett.

De éppen ezek feleségei voltak a leghangosabbak.

Blanka a legtehetetlenebb, legostobább asszony a világon.

Én nagyon is okos, ügyes asszonynak tar-

tom, hangzott az ellenvélemény.

Ámde ezért minden asszonytársa, legmeghittebb barátnői is valamennyien elfordultak a szegény Blankától.

Csak az anyja tartott ki mellette rendületlenül.

Ez váltig nyugtatta, vigasztalta a sorsa ellen fellázadt boldogtalan fiatal asszonyt.

Semmi okod sincsen a kesergésre, kedves leányom. Még meg fogod ismerni az igazi boldog házasséleletet.

Ha férjed agancsot visel a feje bubján, ez még nem ok arra, hogy boldogtalan légy. Éppen ellenkezőleg; az ilyenekből válnak a legjobb férfiek. Nekem mindig ez volt a férfi-ideálom. S most már, hogy ennyiben vagyunk, megsughatom neked, hogy Istenben boldogult atyád is ezeknek típusából való volt. Mégis milyen boldogok voltunk! — fejezte be sóhajtva, sűrű könnyhullatás közt, de méltóságteljesen gazdag tapasztalatainak erkölcsnemesítő, közérdekű tolmácsolását a tisztességes matróna.

A kedélyek lecsillapultak, s az asszony visszatért férjéhez . . . vagy hogy a férj tért vissza hozzá? . . . igazán mellékes.

Blanka boldogan élt tovább férje oldalán, kit sok, kedves apró gyermekkel ajándékozott meg.

Az ördögi férj pedig igazán nagyon csendes ember, boldog családapa volt.

Utána nézett a gazdaságnak, cselédségnek, babosgatta, etetgette a gyermekeket, — két cson-

tos, kemény kezével ápolta a családi tűzhely melegét.

És miért ne?

Elég ideig volt ez másként.

Ha évek századain és ezredein át úgy volt, hogy az asszony nevelte férje gyermekeit: — miért ne lehetne ez most megfordítva? Ki parancsolhatja meg egy önérzetes asszony férjének, hogy ez a saját gyermekeit dajkálja. . .?!

Mind erre egyébként annál is inkább szükség volt, mivel nagyszerű feleségének, Blankának milderre nem volt ideje.

Az ő nagyvilági, divatos lénye felette állott az ily aprólékos dolgoknak. Meg azután elvégre is nem azért ment férjhez, hogy most nyivákoló gyermekeket dajkálgasson. Erre való a férj.

Kiváltképpen ma, amidőn egy részöknek nincs is szüksége arra, hogy családfenntartó, kenyérkereső munkát végezzen. A túlnyomó, kevésbé szerencsés résznek pedig hiába is volna meg a jó szándéka erre.

S valami hasznukat csak kell venni.

A gyermek pedig mindenkor kolonc, nyüg, egy „előkelő“ hölgy számára. Igazán kár is volt őket a világra hozni. Ezentul majd okosabb lesz. Az ördögnek már úgy is régen bekötötte a fejét.

Az ördög pedig, aki egészen más véleményen volt — ha ugyan egyáltalán lehetett neki véleménye — hiven, zokszó nélkül teljesítette férji és „családapai“ kötelességét.

Míg ragyogó szépségű neje, Blanka valamilyen előkelő barátnéja asztalánál ötórai tea mellett szellemesen elcsevegett, briggezett, golfozott, vagy hódító kosztümjeiben a kávéházak, bárók parkettjén azok „aranyifjúságának“ karjain, kézről-kézre járva (így illett ez a szépség királynőjéhez), a jazzzene lélekemelő, magasztos hangjai mellett táncba lendült s lovagja karjaiba roskadva ájuldozva hallgatta a hősszerelmes perzselő szavait, ő, a martir asszony, a férj hűtlenségének és csapodárságának szánalomra méltó áldozata: odahaza a hűtlen férj a rest cselédséget korholta, fizette felesége szabó számláit és — annak gyermekeit dajkálta.

Az ördögnek... hogy is mondjam csak... farka, hátul, elcsökevényesedett, majd teljesen eltűnt. S te, kedves olvasóm, ha nem tudnád, hogy ennek az istenadta kreaturának bizonyos egyéb természetrajzi kinövésai vannak, nem mondanád meg, ... azaz, hogy megesküdnél rá, hogy nem ördöggel, hanem a legnemesebb emberi lényvel van dolgod.

A történeti hűség kedvéért ugyanis meg kell vallanunk, hogy házassága óta az ördög nagy átalakuláson ment keresztül!

Hogy megmenekedett az egyedüllét sivárságától és a dologtalanságtól, sem kedve, sem ideje nem volt arra, hogy állandóan rosszban törje a fejét.

De a legnagyobb hatással mégis a gyermek-sereg volt rá.

A sok kedves együgyű beszéd, ártatlan mosolygás felmelegítette dermedt szívét. (Bizony, kedves olvasóm, akár hiszed, akár nem, az ördögnek volt szive.)

Dehogy is engedte volna az ártatlan kedves gyermekeket az uccára üzetni! (Mert kedves ne-jétől, a szülő „édes“ anyjuktól bizvást oda juthat-tak volna!)

Nagyon szép is lett volna mindez; a gyer-mekek azóta sorjában szépen felnövekedtek volna a szerető „apa“ gondos keze alatt.

Mondom, mindez logikai bizonyossággal, mulhatatlanul bekövetkezik, ha az a bizonyos hi-vatlan és alkalmatlan menykőcsapás ujólag meg nem jelenik a láthatáron.

A „sokat szenvedett idegbeteg“ asszonynak orvosai gyógyulást rendeltek valami tengerpar-ton.

A szegény asszonynak majd megszakadt a szive, amidőn hőn szeretett férjétől, imádott gyer-mekeitől el kellett válnia.

Hogy is bírja majd ki nélkülök... a messze idegenben...?! Hiszen eddig is csak értők élt, értők szenvedett!

A kedves ismerősök, hű barátok is mind eljöttek, hogy búcsút vegyenek a nagybeteg asz-szonytól, akit, — ki tudja — látnak-e még viszont valaha...

Nagyon sajnálták őt.

Magasztalták az urához való végtelen odaadását, hűségét, martiromságát, szidalmazva a lovagiatlan, gyáva férjet, aki nem képes megvédeni nejét a sok alaptalan rágalomtól, suttogástól.

A „lovagiatlan, gyáva“ férj pedig, ki bár e suttogásból semmit meg nem hallott, már régóta nem ringatózott délibábos álmokban.

Valami jeges kéz nyult szívéhez s ugyanakkor világosság gyult agyában. Már tudta, hogy felesége nem szereti, talán soha nem is szeretete őt.

Nagyon egyedül voltam. Fáztam, dideregtem a hideg éjszakában. De gyöngé voltam és ostoba.

Nem vártam meg a hajnal hasadását, hanem, mint valami zöld fülű, éretlen diák beálltam a kacer holdvilág udvarlói közé.

Azt hittem róla, hogy nap, s csak későn tudtam meg, hogy kebele hideg, mint a sirbolt, hogy két szeme hamis csillogással, a pokol tüzével van tele. Hogy orcája az irigységtől olyan sápadt. Irigyl a napot, amiért olyan szép fényesen tud ragyogni.

Ő senkit sem szeret, de azért állandóan azt követeli, hogygy minden csillag neki hódoljon, valamennyi csak őt imádja.

— Szive sajgott, fájt kegyetlenül, de nem mutatta.

Ahogy távoztak az évek, megjött szívének fájó

sebére is a gyógyulás: a feledés.

Hajh, csakhogy hiába.

Jött a pósta, ... a rózsaszínű levél... Az asszony szerelmi ömledezése. És egyszerre mindennek vége lett, felszakadtak a hegedő sebek.

A jó barátok pedig azóta, hogy neje eltávozott, tájára sem jöttek.

Innen-onnan két éve már, hogy elment az asszony, s ezen idő alatt egyet sem látott belőlük.

A gazemberek...! — sziszegte.

Agyára vér tolult. Emberfeletti erővel küzdött magával.

— Vagyonát, mindenét áldozta, a lelkét is odaadta volna értök. S ezek megcsalták, elárulták őt...

* * *

Nagy a te szerelmed, ó Isten, de még nagyobb a bosszúvágy az ördög szívében!

Ilyenkor úgy érezte, hogy gyűlöli a feleségét, hogy utálja őt.

Agyonverje, széttépje ezt a bestiát, ezt a nőnemű szörnyeteget... órgyilkosok, latrok cinkosát...?!

Nem teheti... hiszen a felesége... és — szereti őt...

Szétmarcangolná, kitépné kebléből önkezelével ezt az ostoba, gyöngye szívet, de...

Az ördög révedező, zavart tekintete most hirtelen az ágyra esett.

A két nyoszolyára, ahol azok a gyámolatlan apró lények szenderegtek. Mosolyogtak álmukban, mit sem sejtve arról a sok bűnről, árulásról, amelynek áldozatul esett a lény, az egyetlen, aki szereti őket. . . és, akinek — vér szerint — olyan kevés köze van hozzájuk.

Ilyenkor összedte lelkének minden erejét — igazán vas, — férfiakarat kellett hozzá, hogy visszakényszerítse keblébe a lázadó ördögöt.

Igy kinlódott már hosszú, keserves esztendők óta. Ugy, hogy neje ugyan nem, de ő komolyan beteg lett. Vas szervezetét felőrölte a sok tépelődés, kegyetlen lelki tusa.

Igy ült most is sápadtan, betegen a háló szoba kis asztala előtt.

Remegő kezével csendesen visszatette helyére hatalmas kétcsovű fegyverét.

Már Isten tudja hányadszor!

Azután arccal előre bukva, tántorogva igyekezett talpra állni.

Majd visszaruskadt karosszékébe, s néhány másodpercig halálos csend vette körül. Bal kezét térdére, jobbjának ujjait két szemére szorította.

. . . Álla meg-megrándult, vállait hangtalan zokogás rázta.

Azután kissé megenyhült.

Majd összeszedve magát fel s alá kezdett járkálni a szobában.

Most megállott a kis tükör előtt: neje öltözöködő tükre volt.

Akaratlanul megérinté annak narancsszínű redőzött függönyét.

A puha selymek behizelgő, diszkrét illata, a csábító, fájó emlékek észrevétlenül, lágyan körülölelték őt ... két bársonyos fehér kar, szelíden hullámozó kebel...

A szegény ördög már megint nem volt ura érzelmeinek, akaratának.

Tekintete e pillanatban egészen véletlenül a tükör síklapjára esett.

Meglátta benne a maga képét.

Nem volt csunya. Inkább szépnek mondható.

Miért nem szereti hát a felesége?

Nem tesz-e meg neki mindent? Nem teljesíti-e vakon minden óhaját, minden szeszélyét? Nincsen-e százszor, ezerszer több hűség szívében nevéhez, mint nevének hozzá?

Nagyot, mélyet sóhajtva hátrasímitotta még mindig erősen remegő kezével homlokáról a csapzott haját.

Most egyszerre csak szeme felvillant, arca kigömbölyödött: mindkét tenyerével egyszerre a homlokára csapott.

* * *

Néhány másodperc — s kalappal a fején, felöltőben, bottal a kezében már lent volt a lépőcsőházban.

A következő perc már ott érte őt egy közeli

bérpalota második emeletén a helyi sebészeti klinika világhírű sebész-, operatőrének magán rendelőjében.

Leoperáltatta homlokáról a két csökevényt.

Amikor eltávozott, az orvos meleg részvétellel, de egyszersmind őszinte örömmel, elégedetten nézett utána.

Épp jókor ért haza.

Neje már a szalonban várt reá. Viruló szépségben, ifjúságának teljében pompázva hódító tekintettel nézve férjére.

Szebb volt, mint valaha.

A férfi azonban kitért az alattomos támadás elől.

Megtanult parirozni.

Ezuttal nem viszonzta az asszony meleg kézszorítását, szeme hideg villámlásával válaszolva a csalárd nő olvadozó tekintetére.

Az asszony, mintha jeges vizet zúdítottak volna a nyaka közé, egyszerre kijózanodott. (Most, így, álca nélkül, rútabb, vénebb volt az ördögök öreganyjánál.)

Mint felbőszült vadállat ugrott oda férjéhez.

Ekkor meglátta homlokán a két beragasztott sebhelyet.

Hirtelen szédülés fogta el, megtántorodott.

Valami fél óra múlva a cselédek locsolták fel ájulásából.

A nagyságos asszonynak most az egyszer sikerült igazán elájulnia.

Gépkocsit rendelt s ügyvédje lakására hajtattott.

Még abban az órában beadta a válópert.

* * *

Az ördögnek pedig soha többé nem jutott eszébe, hogy feleséget vegyen.

Megmaradt agglegénynek.

A KÖLTŐ SZABADSÁGA.

Az ó-kor egyik dúsgazdag, de zsarnok uralkodója fogságban tartott egy költőt, aki ellene írni merészelt.

A zsarnok egy napon maga elé hívatta a rab költőt és így szólt hozzá:

Megbocsátok neked, sőt még gazdagon meg is ajándékozlak, ha visszavonod, amit ellenem írtál.

Nem tehetem, felelé nyugodtan a költő.

Tehát nem akarsz visszanyerni szabadságodat?

Hogy valamit visszanyerhessünk, hangzott a költő válasza, előbb el kell azt veszítenünk. A te ideigtartó fogságod az én örökös szabadságomat nem veheti el tőlem, amelyet akkor veszítenék el, ha vissza vonnám a szavamat, amellyel a lelkem sugallatát és parancsát követtem, amidőn rólad az igazat állítottam.

Az uralkodó elcsodálkozott a költő nem várt feleletén és megkérde tőle:

Mit használna neked állítólagos szabadságod, ha holtod napjáig szegény maradsz: mert azt csak nem kívánhatod tőlem, hogy ostromozásaidért még meg is jutalmazalak?

Ebben is tévedsz, szólt a költő, akinek hang-

jában és magatartásában nyoma sem volt a félelemnek. Te engemet nem jutalmazhatsz meg, mert én gazdagabb vagyok nálad: költeményimmal és igazságommal én sziveket nyertem meg, te pedig zsarnok tetteiddel és igaztalanságoddal elvesztetted azokat.

Ami pedig vétségemet illeti, nem tégedet, hanem csak hibáidat és gonosz cselekedeteidet osztoroztam. Tehát gazdagságodra nincs szükségem, a büntetést pedig nem érdemlem meg.

Még csak azt mondd meg, szóla az uralkodó, hogy mit műveltél a fogság óráiban.

Szüntelenül azon gondolkodtam, hangzott a költő gyors és határozott felelete, hogy mit mulasztottam el a szemedre vetni.

A zsarnok, aki kiváló hadvezér és vitéz katoná volt, megbecsülte a bátor ellenfelet és szabadon bocsátotta a költőt.

* * *

Ez a kis epizód valóban ó-kori történet: a jövő századában, az emberi nem diadalmas újkorában nem lesznek zsarnokok és nem fogják bebörtönözni a költőt, aki meg meri írni az igazat.

HULLÓ CSILLAGOK.

I. Sztaniewszki Szaniszló.

Gábor nem szokta latolgatni a vett parancsolatokat, hanem minden esetben híven és vakon teljesíté azokat.

Ez a jelenlegi megbízatás azonban sehogy sem volt inyére.

A legerősebb ember? — tünődék fejét csóválva. S mi tagadás, ezúttal minden bátorság és önbizalom híján kedvetlenül fogott feladata teljesítéséhez.

Minthogy pedig segítséget, útmutatást sehonnan sem várhatott, és csak a maga erejében és leleményességében bízhatott, így kezdett el okoskodni.

A legerősebbet kétségtelenül az erősek között kell keresnie. Legerősebb az, aki erősebb az erősnél, erősebb az erősebbnél is és erősebb ez erősebbek bármelyikénél.

Lassan, megfontoltan füzte gondolatait, vigyázva, nehogy a következtetés láncolatába valami logikai hiba csússzék, s a záradék téves legyen.

Az ember a földön sehol sem erős, elmékedék tovább a főangyal. Már pedig a parancs

félreérthetetlenül és félremagyarázhatatlanul így hangzott :

„Menj, Gábor, szállj le a földre és hozd el onnan nekem a legerősebb embert“,

Itt tehát nincs mit habozni, tétovázni, mert nyilvánvaló, hogy földi lényről, mégpedig csakis emberről van szó.

Egy ember . . . ? egy erős ember . . . ? a legerősebb ember . . . ?

Nem ! Az Úr most az egyszer tévedett.

Mert egészen bizonyos, hogy ilyesmi nincs a földön.

Az emberi nem együtt — egy hatalmas, óriás tábor — nagyon erős, a legerősebb lehetne. De így . . . darabokra hullva . . . széttöredezve . . . bizony nagyon is erőtlen, gyámolatlan.

Olyan, mint a haldokló test, amelyből félig már kiszállt a lélek ; mint ősszel a falevél, mint a hervadó lomb, amelyet a legkisebb zivatar, még a szellő is könnyen letör és elsodor . . .

Igen, a szeretet ! Ez eggyé tudná forrasztani őket. És ez esetben a sátán, a pokol kapuja sem vehetne erőt rajtuk.

Csakhogy ám az emberek sehol sem szeretik egymást. Sem a családban, sem az államban, sem a neuzetek szövetségében.

Nem szeretik egymást, hanem inkább gyűlölködnek.

Ezért is kell meghalniok.

Mert a halál nem más, mint a szeretet hiánya,

az önzés, a szívtelenség, a bűn árnyéka.

Ezt tudta jól a főangyal.

És az ostoba, balga ember mindenütt ebben a sötét, hideg árnyékban él, holott a legmelegebb nap, a legtisztább fényű csillag jár előtte: — csak a szívébe kellene fogadnia...

Most aztán hová, merre menjen...? Az emberek mindenütt bűnöznek... s ő, Gábor, találjon egyet, egy erőset e bűnözők sokadalmából...! Hogy is adhatott az Úr ilyen parancsot!!

Az angyal magában komolyan zúgolódni kezdett.

Mindegy.

A parancs — parancs.

Ezt teljesíteni kell.

Most hirtelen egy ötlete támadt.

A halál!

Igen, a halál. Ez fogja őt nyomra vezetni. Mert, ki ezt legyőzi, az bizonyos erő, az lesz a legerősebb ember.

Hirtelen támadt önbizalommal, bátran útnak indult.

Sok száz és sok ezer esztendőn át járt-kelt a földön, mindenütt a halál nyomában.

Igaz, hogy az angyalnak ez csak annyi volt, mint nekünk egy-két másodperc.

A menyországban ugyanis az idő mérésére nem a mi közönséges óraműveinket használják.

Az időegység ott nem azonos a mi polgári esztendőnk-, napjaink-, hónapjainkkal.

Egy csillagászati mérőföld, egy fényév, stb. szolgálnak ott a legkisebb geo-, illetőleg kronometriai egységek gyanánt.

Földi számítás szerint tehát jó ideig vándorolt az Úr anyala bolygó csillagunkon, keresztül-kasul, szeltében és hosszában bejárva azt. A sarki tengerektől az egyenlítőig, az egyenlítőtől a sarki tengerekig; San-Franciskótól Yokohamaig, Yokohámától San-Franciskóig.

Nem volt már az a rossz hírű kocsma, kertes lebúj a londoni hajós negyed legelhagyatottabb, legsötétebb zuguccájában, egy parányi oázis, egy porszem a Kalahári sivatagban, szűk szoros vagy elrejtett keskeny gyalogút a Balkán-hegységben vagy a Középamerikai szigeteken, jelentéktelen apró község, világváros, amelynek topo- és geografiáját tökéletesen ne ismerte volna.

Megfordult tépelődő lelkű, gondba merült honatyák, nagy államférfiak, diplomaták dolgozó szobáiban. A különféle országok kormányainak kabinetjeiben, minisztériumaiban, kisebb és nagyobb hivatalaiban.

Megfordult a kolostorok falai között, a fogházak és börtönök celláiban, nehéz bűnösök és ártatlanul elítélt rabok szomorú magányában, az élve eltemetettek e reményvesztett búskomor társágában.

Betekintett a magánházak hol egyszerűbb, hol tarkább színpalái mögé, ahol a hétköznapi élet hőse és martirja, a hitves és az anya tesz min-

dennapos tanubizonyágot a lélek csodálatra mélió erejéről, bátorságáról — a jelentéktelennek látszó apró lemondástól, áldozattól kezdve egészen a vértanuságig.

Ismert már minden országot, minden népet és minden várost, falut összes palotáival, kunyhóival és lakosságával együtt.

És semmi sem történhetett a föld hátán az ő észrevétele, tudta nélkül.

Látott nagy emberi társadalmakat, államokat szervezni, összeomlani. Láfott népeket, nemzeteket születni, hatni és letűnni. Látott roppant erejű, félelmes hadseregeket győzni és legyőzetni. Ott volt a különféle kultúrák bölcsője mellett és jelen volt azoknak temetésén.

Ott volt a lipcsei csatában és a waterlooi ütközetben és jelen volt még előbb a marathoni győzelmen s a Thermopylaei szorosban, ahol Leonidas király hősi halált halt hazájáért.

Jelen volt a catalaunumi csatában és Attila mennyekzőjén és végig nézte a magyarok honfoglalását is.

Ez különösen tettsett neki.

S bizony, nem sok híja volt, hogy Árpádot vagy Szent István királyunkat el nem ragadta tőlünk.

Mert egészen bizonyos, hogy abban az időben ők voltak a legerősebb emberek a földön.

Csakhogy ám ők nem mentek el Gábor angyallal, mert szivesebben haltak meg magyar földön, semmint éltek a mennyországban.

S éppen nem volna mit csodálkoznunk azon, ha Gábiel arkangyal azóta sem akadt volna a legerősebb ember nyomára.

Ámde a mi történetünk ezzel nem ért véget, mert Árpád honfoglalása és István államalakítása után tovább folytatta útját az Úr angyala.

Ment, csak ment, mendegélt, bár még mindig eredménytelenül, mert az emberek bizony mindenütt meghaltak.

Közben kitört a világháború (sőt már-már be is fejeződött), s a halálnak igen sok tenni valója akadt. Gábor angyal nem győzte őt nyomon követni.

Ámde azért csak ment vele fáradhatatlanul, mert jól tudta, ha valaha, most itt az idő, az alkalom annak bebizonyítására, hogy ki a legerősebb.

Gábor a halál nyomdokait követve egyenesen a harctérre ment. Az orosz frontra, ahol a Kasza a legkiméletlenebbül aratott, ahol a legerősebb s a legbátrabb férfiak néztek a halál szemébe.

Úgy járt előtte a halál, mint sebes záporoső, mint mennykőcsapás hirtelen támadt nyári zivatarban.

Irtózatos volt itt a zene-bona.

Ha a földkerekség összes hegyláncai megrendültek. ha maga az ég és a föld kifordult volna sarkából és megindult volna, az összes óceánokkal együtt: lehetett volna-e ekkora robaj, zürzavar?

A Stromboli, a Vezuv, az Aetna kitörései,

Pompéji és Herculánium pusztulása, a tizenharmadik századbéli délamerikai meteorkatasztrófa, stb. stb., mind kismiska, apró tűzijáték volt ahhoz képest, ami itt pergett le az arkangyal szeme előtt.

Nem is emberek, hanem maguk az alvilág mennykővértelte ördögei viaskodtak itten.

Csapkodott a srápnell, hullott a gránát, zuhogott az orosz gépfegyverek halálesője, de ezek az átkozott ördögfiak fel sem vették az egészet. Mintha csak valami jelentéktelen, apró szilánk a bőrük színét legyezte, cirógatta volna végig.

Az orosz hadtestek, kozák csapatok hanyatt-homlok, rémülten menekültek a pokoli ítéletosztás elől.

Gábor angyal mindjárt tisztában volt vele, hogy itt magyarok harcolnak.

Az arkangyal mindkét karját a szeme elé tartotta, hogy elhárítsa magától a rettenetes látványt.

Egyszerre csak hirtelen fény villant meg előtte, amire azután bátran felpillantott.

De nem is bánta meg, mert ami most itt a szeme elé tárult, ahoz hasonló szépet soha életében, még a menyországban sem látott.

Vörös mezőben lágyan hullámzó ezüst tavon fehér hattyúk úsztak. Fölötte az ég mélysötét kárpitját fényes, tüzes villámok hasították.

Azt gondolta, valami hadrontó szittyva vezér valami dúsgazdag és rettegett világhatalmasság címerpajzsa elevenedik meg szeme előtt.

Gábriel arkangyal nem tudta, szemében van-e a hiba, hogy természetrajzi ismeretei csalják-e meg, vagy talán maga a természet űz vele valami kedves, de csalfa játékot, mert azok a madarak ott a tó tükrén, közelebbről szemügyre véve, bizony nem a hattyúk családjába tartoztak.

Nem hattyú volt biz az egy sem, hanem kócsag.

Kócsagtoll, huszárcsákók mellé tűzve.

A sok fényesre csiszolt, kivont szablyán vilámlott, táncolt örömében a napsugár: nyilvánvalóan épp úgy gyönyörködött ezekben a gyönyörű leventék-, pompás daliákban, mint az arkangyal.

Villámpárbaj, vélekedett az angyal, miközben tágra nyílt szemmel, földhöz szegzett lábbal állt meg az isteni színjáték előtt.

Az ellenséges szuronyerdők fegyvertáncára a huszárok szeméből olyan villámok löveltek szerte-szét, északnak, keletnek, délnek és nyugatnak, hogy az angyal is majdnem megijedt tőlük.

Egy-egy ilyen szemsugár is megölt vagy hús kozákot.

„Hogy harcolnak, vínak!
Gyönyörűség nézni;
Az ellenség őket
Ördögöknek nézi.

Mind ördög a huszár —
Hogyha vini látod,
Mintha leszakadni
Látnád a mennyboltot.

Végítélet van ott,
 Ahol huszár harcol;
 A felzendült menny s a
 Bosszúálló pokol.“

Ezek az elragadtatott költői szavak röppen-
 tek el öntudatlanul és akaratlanul is az arkangyal
 hőskölteményre, dalra nyílt ajkai közül.

Ezt a dicsőséget megjelentem az Úrnak, ha-
 tározta el magában nagy hirtelen. Értette már, mi-
 ért, hogy a magyar huszár a világ legvitézebb,
 legszebb katonája!

Ilyent az Úristen maga is csak egyetlen-egy-
 szer, széles jó kedvében teremthetett.

Gábiel most jutott csak igazán zavarba!

Legjobban szerette volna az egész huszárez-
 redet magával vinni, mert szentül meg volt győ-
 ződve arról, hogy ez itt mind a legerősebb.

Mit tegyen most?!

A parancs úgy szólt, hogy csak egyet vigyen
 magával.

De melyiket?

A választás itt lehetetlen, mert ez valamennyi
 egyformán megveti a halált.

Bizony nem kis idő (földi számítás szerint
 valami öt-hat esztendő) kellett hozzá, hogy az an-
 gyal el tudta légyen csendesíteni a sok örömu-
 jongó, rivalgó hangot, amely az Úr remekművé-
 nek, a magyar huszárságnak szemléletére zajgó
 szivéből előtört.

Mikor azután végre esze is szóhoz jutott a

fejetlen, zajos tanácsban, valahogy búsan megnyugodott:

Ezeknek a hegyesre pedert bajszú, jókedvű legényeknek örömük telik a vagdalózásban: ezek között úgy sem akadna egy sem, aki azért, hogy elmenjen vele a menyországba: ezt a babérfűszeres csatamezőt, annak csak egy szál piros rózsáját is itt hagyná.

Kell az neki a csákója mellé.

Mert enélkül hogy is merne otthon a mátkája szeme elé kerülni?! A mátkája elé, aki győzelemmel várja őt haza a kiskapuajtóban és aki azóta, hogy elszakadtak, talán egyebet sem tesz, csak őt várja, ő érte imádkozik, s halálhírét szívesebben veszi, mint gyalázatát.

Mert ebbe meg ő halna bele.

Hej, nehéz lesz ebből a galibából kikászálódni, sóhajtott Gábor.

De érthetetlen, furcsa istenteremtése is ez a magyar!

Nem kell neki a menyország, mert jobban kedveli a csatamezőt. De ez is csak azért kell neki, hogy egy szál virágot szakíthasson innen, hogy hazavigye a babájának. És ezért az egy szál virágért azután, ha száz élete volna is, mind a százat odaadná, egyet sem tartana meg magának. Ha pedig meghallja a kürt szavát, nyeregbe pattan és úgy elvágtat, hogy a vihar sem ér a nyomába. Megsemmisíti, utóléri, ha a világ végén, vagy ha a föld alatt van is az ellenség. Ott hagyva a szál virágot azon a

lángoló szent oltáron, amely . . . ha ő . . . nem jön többet vissza . . . ő érte lobban ki, . . . miatta hervad el . . .

. . . Ki érti ezt?

Csak te, nagy Úristen, aki hazát és szabadságot adott a magyarnak . . . !

Bőséges aratás, csillaghullás közt a halál angyala az északi arcvonalon Varsó felett, a Vörös Kereszt egyik hadikórháza tetejére szállott le.

Azután észrevétlenül, nesztelenül lépett be a kórház vasrácsos kapuján s megállott egyik közös kórteremben, fejtől, egy kis vaságy mellett.

Az ágy felett a falon kis tábla van, amelyen ez a név olvasható :

S z t a n i e w s z k i S z a n i s z l ó.

Semmi más.

Még csak a betegség vagy sebesülés neve vagy a beteg katonai rangfokozata sincsen a táblán megjelölve.

Elfelejtették-e, vagy nem is akarták ráírni?

Mindegy, ezen a fiún úgy sem segít már az orvosi tudomány.

Két héttel ezelőtt szállították ide eszméletlen állapotban, azóta sem tért magához.

A kórház orvosai többszörös csonttörést, tüdő- és haslövést állapítottak meg.

Lázgörbéje úgy hullámszik, mint az Atlanti óceán viharos időben.

Már két hét óta.

De eszméltre téríteni, vagy ébrenlétre hozni

sehogy sem tudják.

Pedig már mindenféleképpen hozzá fogtak.

Gábor angyal fájdalommal teli örömmel állapította meg magában, hogy küldetésének végéhez ért, mert im, megtalálta az embert, aki erősebb, mint a halál.

Hogy nem kell már tovább bolyongania a földön, végre-valahára elhagyhatja ezt a fekete drapériás szinpadot, ahol vesztő hely áll a ringó arany kalász helyén, ahol az ég piros könnyeket sír, s ahol kiszárad a patak az anyák és a hitvesek szemében.

Sztaniewszki Szaniszló régi arisztokrata család egyetlen gyermeke, a család utolsó férfi sarja volt.

Tehetséges, vidám lelkű, örökké jó kedvű fiú, a varsói katona iskola büszkesége, csillaga, öreg szüleinek egyedüli öröme, vigasza, szemefénye, mindene.

Arcvonásai nemesek, finomak és lágyak, mint a csecsemőé. Lázban égő arcán még ott csillog a gyermeki ártatlanság hamva, még ott reszket az anyai szív féltő csókja. Még alig bontakozott ki a szülők ölelő karjából s harminc társával együtt, az iskolai padsorokból a csata soraiba vonult.

A napsugaras, szívárványos álmok világából a szürke, durva életbe, a mennyországból a pokolba.

Kedves olvasóim, vegyétek le kalapjaitokat, mert az, ami itt következik, mindnyájunk tisztele-

tére és csodálatára érdemes.

Vegyétek le kalapjaitokat, ha pedig katonák vagytok, hajtsátok meg lobogótokat a hazaszere-tet, a honfi kötelesség e dicső példája előtt!

A harminc fiú, csupa tizennégy-tizenhét évesek, szent szövetségre, vérszerződésre lépett egymás között.

Akárcsak magyar őseitek ezer esztendővel ezelőtt.

Előhozták törött árbocán a megtépett lengyel lobogót és megcsókolván rongyos szegélyet áhitattal, kalaplevéve valamennyien alája sorakoztak.

Azután bal kezüket szívékre, jobbjukat magasan az égre emelve elimádkozták lelkesedő ifjú honfi szívéük legszentebb imáját.

Egy eskü szövege volt ez az ima.

Megesküdtek e harminc fiúk földet megingató, egetostromló, szörnyű esküvéssel, megesküdtek fiatal életük legszentebb álmaira, minden örömére, a síron tuli és e világi boldogságukra, az örök üdvösségre, megesküdtek atyáik sírhalmára, őseik dicsőségére, nemzetük becsületére, testvéreik kihullott vérére, megesküdtek láncreavert ráb lengyelek, haldokló katonák utolsó sóhajtására, gyászba borult édes anyák, testvérek, hitvesek könnyének égető poklára, — megesküdtek a Boldogságos Szűz Máriának, magának a Megváltó Fiúistennek keserves kínszenvedésére, megesküdtek Lengyelország becsületére, a szabadság Istenére, hogy addig nem nyugszanak, nem örülnek, nem élnek és nem hal-

nak meg, ameddig vissza nem szerzik hazájuk, Lengyelország szabadságát."

Sztaniewszki Szaniszló tudta, hogy mi a kötelessége.

Csendesen lehúzta ujjáról az arany karika gyűrűt, amelyet eljegyzése napja, azaz egy hét óta viselt és ott a hely színén, bajtársai szemeláttára borítékba zárta. A borítékra kívül ezt a címet írta: Orłowska Gabriella úrhölgynek, Kattowicz.

Egy vigasztaló szó, egy sor magyarázat nélkül.

S még csak a keze sem remegett.

Így vélte ezt a legjobbnak.

Ismerte jól menyasszonyát, annak férfias jellemét, bámulatra méltó lelki erejét. Nem akarta őt lekötni, talán sirigtartó örökös gyászba borítani fiatal életét.

Eljegyzésük napján ő tizenhetedik életévét töltötte be, Gabriella a tizenötödiket.

Egymás között, titokban már régen eljegyezték, mert szerették egymást.

Szerették egymást a síron inneni és a síron túli egyetlen, örök szerelemmel, erősen, mélyen és igazán, ahogyan csak ártatlan gyermekszívek szerethetnek. Szerették egymást, mint két fiatal gerle, mint két egymásba hullott csillag, mint két szál lilium.

Sztaniewszki nem mert most a tények szemébe nézni. Nem mert szeméit arra a kisérteties, rettenetes fehér lepelre vetni, amelyen gyötrődő

lelkének lázas képzelete vérfoltos, fekete színekkel rajzolta ki tette következményeit.

Óriási erőfeszítéssel, egyetlen erőteljes, határozott kézmozdulattal üzte el magától az emlékezés közelgő koboldjait. . . A múlt gyönyörű tündérálmait, eljegyzése napját, az egy hetet, amely e nap óta eltelt.

A földi paradicsomnak, az üdvösségnek e ragyogó perceit nem merte most emlékezete, gyülékony képzelete elé varázsolni. Érezte, tudta, hogy ezen ellenséges táborral szemben nem maradhat győztes, ezek ellenében csatát veszítene a legerősebb férfiszív is.

Sztaniewszki Szaniszló hős volt ebben a pillanatban, mert legyőzte a legnagyobb ellenségét, önmagát.

Volt ereje hozzá.

Ha érdemes akart maradni Gabriella szerelmére, önmaga becsülésére, akkor nem volt más választása.

Gabriellát nem vezetheti oltár elé bilincsekkel a kezén, rabruhában.

Ha nem teheti, mint a szabad Lengyelország szabad fia, akkor inkább lemond róla.

Meghitt baráti körben, víg poharazás közt, hazafias dalok, háborús és egyéb katonanóták éneklésével üzte el magától az elkerülhetetlen jövőendő rémlátásait, zeneszó vidám hangjaiba s a pezsgő mámorába fojtva lobogó, ifjú szive marcangoló fájdalmát.

A muzsika lelke s az illúzió csalóka délibábja a bor gyöngyöző, csillogó habjaiba szivárványos, színes álmokat csempészett.

A kísértés rettenetes volt.

Reszkessen az ellenség, reszkessen az a férfi, akit balszerencséje útjába hoz. Reszkessenek a családi élet boldog békéjének galád felforgatói, reszkessenek a nőerény, a szerelem lator kalózzai, reszkessenek a szolgálalkú orosz gyilkosok ! . .

A film gyorsan pergett, s Szaniszló lázas agya, felgyújtott képzelete a szinkép ragyogó színei helyett a csatamezők véres zivatarát, az odúját védelmező halálra sebzett oroszán, a családi tűzhely szentélyéért, annak szentségéért vérét ontani készülő férfi kikerülhetetlen tragédiáját vetítette a vászonra ; a meggyilkolt szerelem, a sírba temetett boldogság fekete szivárványait.

Sztaniewszki előtt érintetlenek maradtak az ételek.

Némi enyhülést csak a lakoma befejezése hozott gyötrődő lelkének.

Kiürítették az utolsó poharakat s ezt még kezükben tartva, helyeikről felállva, elénekelték együtt utoljára a lengyel himnuszt.

S míg tüzes, fiatal lelkük a dal szárnyain fel az égbe szállt, könnyeik árja folyt lefelé férfiasá vált, megdicsőült arcaikon. Pergett lefelé poharaikba, színültig megtöltvén azokat.

Stataniewszki kezében a pohár apró szilán-

kokra tört vas kezének, vonagló ujjainak görcsös szorításától.

Tenyeréből, ujjából csorgott a vér, de ő ezt nem vette észre.

De amikor hazaért nagyszülei kastélyába, szobája padlóján végig vágódott.

Csak nagy sokára, valamikor a reggeli órákban talált rá inasa önkívületi állapotban, bezúzott koponyával.

Súlyos agyrázkódást is szenvedett.

Az orvos, miután gondosan megvizsgálta a sebet s a beteg állapotát, kijelentette, hogy semmi remény sincs a felgyógyuláshoz.

A fiú édesanyja a szerencsétlenség hírére súlyos betgségbe esett, orvosai elméjét féltették, atya pedig, aki már régóta búskomor, idegbajos ember volt, megelőzte fiát az örökös szabadság honában, örökre búcsút véve rab hazájától.

Ámde, amire emberi erő és tudomány képtelen, meg tudja tenni egy felsőbb erő, egy magasabb, istenibb hatalom, s ez Staniewski Szaniszló szabadságért és honáért lángoló szívének szerelme volt.

A hit, a reménység, hogy hazája egy napon újra szabad lesz, s ő keblére ölelheti magától elszakított, hőn szeretett menyasszonyát, aki most olyan elhagyott, olyan boldogtalan lehet, erőt adott neki a lehetetlenre.

Staniewski Szaniszló ez eseménytől számított két hónap elteltével már harcolt bajtársai so-

raiban, lakodalmi dal, nászinduló helyett puskaropogás, ágyútorokk bömbölő muzsikája mellett.

Most itt fekszik a varsói vörös kereszt kórház közös kórtermének 112 sz. ágyában.

Az orvosok itt állanak mind ágya körül, a lelkük mélyéig megrendülve.

Valamennyien jól ismerik — mert ki ne ismerné az ősrégi, nagytekintélyű főúri családot és annak legféltettebb, legdrágább kincsét, a kedves és bátor Szaniszlót.

Ismerték rövid élete egész dicsőséges, hosszú történetét.

Tudták róla, hogy milyen olthatatlan, lángoló szerelem fűzte őt menyasszonyához, a gyengéd lelkű, de erős akaratú bájos úri leányhoz, Orłowska Gabriellához, kivel gyermekkoruk óta ismerték és becsülték egymást.

Csodálták a fiú lelkének erejét, hősiességét, amellyel legyőzte lobbanékony, ifjú szívének mélységes, lángoló szerelmét s a hitves karjainak gyengéd ölelése helyett a kemény fejfát, a koporsó deszkáját választotta.

Itt feküdt előttük ez a fiatal hős most halálos ágyon, a test sötét, szűk börtönébe zárt óriás lélek, amely legyőzte az életet, az élet múltó örömeinek, az élet jogainak lázongó követelését. És most legyőzi a halált is, mert ime, a halál sem bír vele.

Úgy fekszik itt már több, mint huszonnegy.

óra óta, mint tetszhalott, mint önmagának halotti maszkja.

Szívverését már egyáltalán nem, léleketvételeit pedig csak a legfinomabb, legérzékenyebb lemezek, tükrök segítségével tudták csak észlelni.

Sztaniewszki Szaniszló kétségtelenül élt még.

Élt, bár teste halott volt már, és meghalt, bár az élet még nem szállt ki belőle. Az orvosoknak itt semmi tevőleges szerepök nem lehetett már. A halál eljött érte, de Sztaniewski Szaniszló nem akart vele menni.

Látni való volt, hogy a makacs, dacos kebel csak azért fekszik még itt merev, halálos mozdulatlanságban, hogy a belőle messzeszált lelket még egyszer visszavárja.

A király testőre, a szolgálattelvő poszt ez a mozdulatlan, csaknem merev test, amely állja őrhelyét keményen, rendületlenül, halálos kötelességtudással s lélekviszafaoltva, feszülten figyel minden legkisebb neszre, mozzanásra, mindaddig, amíg a Trombita ércszava fel nem váltja őt nehéz szolgálata alól.

Az orvosok szemlélve, bámulva, de nem értve a csodát tehetetlenül állottak a beteg ágya körül.

Tudták, hogy már nem viheti tovább, hogy a mai napon meg fog halni.

Ezért sereglettek most mind köréje.

Ebben a pillanatban mintha valami halvány, rózsaszínű árny suhant volna át a beteg arcán:

álmában mintegy elmosolyodott.

Majd nyomban utána, mint a fellegtakarta nap, elborult arca, s két súlyosan sebesült karját kitérve velőtrázó hangon kiáltotta:

Hazám! Vége van. . .

A hang ereje bámulatos volt és mély, mint ha sír üregéből, leszegzett koporsóból tört volna elő.

A haldokló férfi ziháló melle, hazájáért dobogó szive volt ez a sír, ez a koporsó, amelynek egyedüli lakója e pillanatban Lengyelország, a lengyelek szabadsága volt.

Össze kellett törnie e sirboltnak, meg kellett hasadnia ez erős szívnek, hogy feltámadhasson a lengyelek hazája.

E percben csendesen kinyílik a kórterem ajtaja és belép rajta zajtalan, libegő járással egy beesett szemű, sápadt arcú apáca. Az ápolónők fehér köpenyege fedi gyenge, nádszál termetét.

Ilyen szenvedőn, ilyen megtörtén, még mindig csupa szépség, csupa ragyogás.

A haldokló szobája fénnyel telt meg.

Sztaniewszki Szaniszló arcán lázrózsák gyultak ki, beszélni kezdett.

Lázában azt álmodta, hogy a szabadság angyala leszállt hozzá az égből.

Ebben a pillanatban felnyílnak a szempillái és égő tekintete az apácára esik.

Teljes öntudatosság, értelem lobogott most ebben a tekintben.

Sztaniewszki Szaniszló magához tért és e pillanatban felismerte menyasszonyát, Gabriellát, aki szülei tiltó szava ellenére, a háború ezer veszélye között áruhában titokban követte vőlegényét és két hét óta az irgalmas nővérek egyenruhájában ápolja őt. Semmi szép szóval, biztatással vagy fenyegetéssel sem lehetett rávenni a pihenésre, s a két hét alatt teljesen lesoványodott, de egy pillanatra sem távozott vőlegénye halálos ágya mellől.

A főorvos intett az apácának, hogy lépjen közelébb. Ő maga pedig csendesen, a háta mögött állva várta a bekövetkezendőket.

Az apáca viaszszínű arca, amelynek vonásai megmerevedtek a sok kintól, szenvedéstől, lágy, boldog mosolyra derült. Ez a két arc, ez a két szempár olyan egyforma volt most.

A közelgő halál irgalmas keze felnyitotta a zsilipeket és megeredt a könnyek két patakja, hogy egy tiszta, égi csókban összefolyjon.

De e könnyek a felszabadulás, a boldogság könnyei voltak.

A körülálló orvosoknak ebbe már nem volt beleszólásuk. Az ő tudományuknak itt vége szakadt. Egy másik, istenibb tudomány és hatalom vette át tőlük a cselekvés jogarát.

De még önuralmuknak is vége szakadt ám. Hiába voltak orvosok, hiába voltak férfiak. Hiába bírkóztak önmagukkal, egy-egy erőszakos könnycsepp csak belopakodott szemük szögletébe. De

egyikök sem szégyelte ezt a könnyet.

A fiú most újra elvesztette eszméletét.

Lázában újra beszélni kezdett.

Azt álmodta, hogy Isten angyala eljött érte és most viszi őt magával a menyországba, ahol édes anyja ölelő karja vár reá.

Azután láncok csörgését, rab lengyelek, haldoklók nyögését, sóhajtását hallotta.

Még mielőtt a körülállók megakadályozhaták volna, váratlanul hirtelen felszökött fekvő helyéből, velőt-rázó vad kiáltással, de nyomban utána lezuhant az ágyról.

Menni akart!

Menni akart, hogy vissza vivja hazája, Lengyelország szabadságát.

* * *

Ezerkilencszázhusz augusztus tizenötödike.

Ezt a dátumot jegyezte fel e napon lapjaira a hadi történet krónikása.

* * *

A vasúti kocsik kerekeinek kattogásába fegyverek zöreje vegyült s a magyar vagonok az antant-hatalmak fenyegetése és tiltakozása ellenére is elszállították a magyar fegyvereket és lőszert a lengyel határra, ahová az hosszas bolyongás, késedelem után e napon megérkezett. A haldokló katona égbe szálló lelke pedig azt gondolta, hogy az angyal szárnyának csattogását hallja.

Arccal a földre borulva feeküdt, szájából vér szivárgott.

Mire az orvos lehajolt hozzá, már nem élt.

De az előbbi, boldog mosoly nem tűnt el többé arcáról...

Már meghalhatott, mert hazája, Lengyelország szabad volt!

* * *

Odakint ezalatt lassan besötétedett. Az égről egy csillag futott le.

A szétrobbanó meteor sziporkázó fénye tűzbe borította a halott szobáját, amely perceken át lángokban állott.

Sztaniewszki Szaniszló megdicsőült lelke ragyogó diadalkocsin, a kiválasztottak tüzes szerén távozott a szabadság örök hazájába, amelynek életében erős és bátor katonája volt.

ÚJ HONFOGLALÁS.

(Regény.)

Tolongó sokaság vette körül a háttérben felállított emelvényt. A terem zsúfolásig megtelt már s az érdeklődők és kíváncsiak több ezer főre menő tömege várakozott leplezetlen türelmetlenséggel az ajtó előtt. A bejáratot teljesen elzárta a nagy emberáradat s a kemény rendőrkarok csak nehezen tudtak időnkint utat nyitni az újonnan érkező előkelő látogatók számára.

A terem háttérében elhelyezett sötét állványon, díszes aranykeretben ott ragyogott káprázatos fényében és pompájában a Nemzeti Szalon ez idei kiállításának díszé, büszkesége s a magyar festészet örök dicsősége: Enyedi Pál festőművész „Új honfoglalása.“

A festmény tárgya a tatárdúlás idejéből való és azt a megrázó jelenetet ábrázolja, amidőn Béla megjelenik a temetővé vált országban.

Elbeszélem, hogyan hívta életre e csodálatos művet annak lánglelkű alkotója, Enyedi Pál.

Elmondom ezen mélységesen tragikus, de tette serkentő, nagyszerű történetet, úgy, amint gyenge szavaimtól kitelik.

A Délkeleti Kárpátok egyik hegyszorosánál, a folyó völgyében emelte hajdanán büszke tornyait a vidék fölé az Enyedi grófok ősi kastélya.

A család eredetét homály fedi; sehol a történelem meg nem emlékezik róla, de annál inkább a nép és a hagyomány.

Legendák szólnak a vár ősi birtokosainak fejedelmi nászáról, Elenka és Huba menyegzőjéről; az asszony csodás szépségéről, erényességéről, jóságáról, a férfi hajthatatlan vas jelleméről, rettenthetetlen bátorságáról.

Más helyen megírjuk még a magyar legendakör ezen két rokonszenves, vonzó alakjának, Elenkának és Hubának történetét, e regényes és tragikus történetet. Itt csupán annyit említünk meg a két szív drámájából, amennyi hősünk jellemének és fejlődésének megértéséhez elengedhetetlenül szükséges.

A nép ajkán, annak képzeletében ma is élénken él még annak a különös, kísértő jelenésnek emlékezete, amidőn csillagsugáros forró nyári éjszakákon a várkastély északi bástyáján megjelenik Elenka karcsú alakja, lenge muszlin ruhában, villogó fehér fátyollal, koszorúval a fején, amint felvágat hozzá éjfékete ménjén a vaspáncélos Huba.

Minden csillagfényes éjfélen megjelennek ott a vár fokán, hogy átöleljék egymást.

De mielőtt karjuk egymásba fonódnék s ajkuk összeérne, szélroham suhan el közöttük s

elszakítja egymástól az egymásért remegő szerelmeseket. A szél belekap Elenka könnyű fátyolába és elragadja őt.

Huba, kinek szívében a léng nőttön-nő, szomja egyre olthatatlanabbá válik, eltűnt jegyese után ugrat, miközben lovának fekete sörényéből sűrű sötét felhő borul a vidékre.

Huba lovával együtt a mélységbe zuhan. Kiömlő vérenek cseppjeiből reggelre friss piros virágok fakadnak s elárasztják a folyó völgyét. Színiüktől vérvörös a hajnal.

Azok a fényes csillagok ott fenn: Elenka égő könnyei, amelyeket az egyik éjfélről a másikig ont, egyre ont...

Az ősrégi magyar család igazi, teljes neve feledésbe ment; az „Enyedi“ név, amelyet történetünk hőse, Pál visel, a család egyik jobbágy falujáról maradt fenn. A sok közül miért éppen ez, ki tudná megmondani?

A hiteles történeti feljegyzésen kívül álló és valószínűnek feltehető történeti tény az, hogy Elenka és Huba nem soká éltek egymás oldala mellett üdvözülten. Elenkát elragadta a kérlelhetetlen halál a hitves ölelő karjából, Huba pedig meg sem várva neje temetését, kíséret nélkül, egymagában vadászni ment s puskáját, kését eldobva puszta kézzel szállott szembe a reá rohanó vadkannal. Szemmel láthatólag kereste a halált.

Egy napon, egyszerre temették el hően szeretett nejével, kitől nem tudott elszakadni.

A világi élet durva zajától nem háborítva, egymás mellett alusszák az egymásért dobogott hű szivek boldog, örök álmát a család ősi kriptájában, amelyet azóta sem nyitott fel senki sem.

* * *

A kép köré elzarándokolt magyarok ezrei, százezrei és milliói pedig álljanak itten kiáltó, élő bizonyságul, hogy a halál nem a végső igazság, hogy a halálból van feltámadás, és hogy a magyar nemzet lelkében mindennél elevenebben él ég a hit a nemzeti öröklét végső, szent igazságában, az eltemetettek és keresztrefeszítettek közzeli, dicsőséges feltámadásában.

TARTALOMJEGYZÉK.

Kolduló királyok	5
Egy ember tragédiája	10
Eső a szántásban	15
Hajnali álom	21
A pokol kapujáig	29
A király kútja	32
A tölgyfa legendája	46
Varázstükör	60
Az ördög házassága	64
A költő szabadsága	84
Sztaniewszki Saniszló	86
Új honfoglalás (Részlet a szerző ily című, sajtó alatt lévő regényéből.)	109

